



# Tremtinys

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRASTIS

2007 m. gruodžio 21 d.

Eina nuo 1988 m.

spalio 29 d.

Nr. 47-48 (781-782)



## Sveikiname

*Artejančiu šv. Kalėdų ir Naujujų metų proga nuoširdžiai sveikinu Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos narius ir visus "Tremtinio" skaitytojus. Giedro ir šviesaus Išganytojo gimtadienio! Šv. Kalėdų ryčių suspindusi šiluma ir ramybė teglobia Jus ir Jūsų artimuosius visus ateinančius metus. Naujuosius metus pasitikime geros sveikatos ir kupini ryžto kitiems metams, kaip ir kisoli aktyviai bendrauti su Lietuvos jaunuomene, perteikiant jiems mūsų taip sunkiai saugotas ir puoselėtas tautines ir patriotines vertes.*

Seimo narys Povilas JAKUČIONIS

*Tešviečiai ir tešildo visus geros valios žmones Kūčių vakaro laukimo ir Gerosios Naujienos ryto šviesa.*

Nuoširdžiai Jūsų –  
Vytautas LANDSBERGIS

*Šviesiu šv. Kalėdų ir prasmingų Naujųjų metų!*  
*Mieļi "Tremtinio" skaitytojai! Nuoširdžiai sveikiname šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga. Sios prasmingos krikščioniškos šventės teatneša visiems dvasios šilumos ir stiprybės, santarvės ir didžių darbų.*

LPKTS valdyba ir taryba,  
"Tremtinio" redakcija

\* \* \*

*Mielieji,*  
*Kiekvieno žmogaus žūtis ir išgyventas skausmas – tai kiekvieno doro žmogaus skausmas. Neturime teisės to pamiršti. Ši atminimą ir siekį gyvenimą grįsti laisvės ir demokratijos vertėmis privalome skiepyti jaunajai kartai standien ir aiteityje.*

*Tikime, kad išsaugosime laisvos šalies laisvų piliečių istoriją ir tēsime ją kilniai ir garbingai.*

*Sveikiname Jus šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga. Tegul šv. Kalėdų stebuklas apdovanoja dvasine harmonija, naujais optimistiniaus siekiams ir issipildančiais kasdieniais lūkesčiais.*

*Tegul ateinantys metai būna kupini ramybės, meilės, vilties ir šviesaus džiaugsmo. Jūsų siekiai ir darbai tebūna dideli, prasmingi, gražūs ir kilnūs. Stiprios sveikatos Jums ir Jūsų šeimoms, ramybės ir šilumos Jūsų namams.*

Nuoširdžiai –

Seimo narai: Vida Marija ČIGRIEJIENĖ,  
Vincē Vaidevutė MARGEVIČIENĖ,  
Arimantas DUMČIUS, Kęstutis ČILINSKAS

\* \* \*

*Visus visus buvusių lageriuose ir tremtyje, nukentėjusius nuo okupacijos sveikiname šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga. Tegul niekada nepaprūksta šviesos ir tiesos Jūsų darbams ir svajonėms.*

*Jaukių šv. Kalėdų, laimingų Naujųjų metų.*

LPKTS Kauno filialas

## Šv. Kalėdų paslaptis

Ar ne įdomiausia buvo vairystėje, na ir dabar, saugoti paslaptį. Ypač sunku ją išsaugoti, kai paprašai, kad niekam nepasakyti. Vieną kartą per metus viso pasaulio tikintieji ir netikintieji prisiglaudžia prie Didžiausios Pasaulio Paslapties – Dievo, tapusio Žmogumi. Šios paslapties niekas negali išlaikyti, linkédami vienas kitam šv. Kalėdų, linkédami Naujujų Viešpaties metų (pasaulyje priimta metus skaičiuoti nuo Kristaus gimimo). Po tylios Kūčių vakarienės – įžangos į Didžiąją Paslaptą, skaitysime šv. Kalėdų svekinimus. Šiuo metu laiškai kartais būna sunkiai atpažstomi, suglamžyti, atrodantys lyg pavargę nuo ilgos kelionės, nes jų būna tiek daug ir tiek daug rankų juos paliečia, kol pasiekia Tave. Kartais taip atsitinka ir žmogui. Tik iš bražo ir nuoširdaus žodžio prisimeni tuos, kurie atgaivina senus prisieminimus, kurie kažkada mus glostė ir guodė, gyvenimo kelin palydėjo. Prisimeni kažkada kartu braidytas balas, slėptus po pagalve rudenėjančius kaštonus, kad ilgai stiprus būtum, ar merkiant vasariškus, bet jau šarmotus rudens lapus, kad ilgai ilgai

širdyje vasara liktu.

Ne apie burtus ši naktis, bet apie Pasaulio realybę. Gi-męs Kūdikis sukrétė išminčių protus ir išjudino planetų konjunkciją į ryškią žvaigždę, kuri nurodė, kur gimė Pasaulio Išganytojas ir kad mokslas apie Didžiąją Paslaptą prasidėjo tvartelyje. Kas išplatino tą džiugią žinią? Internetas, „mobilieji“... – ne, piemenys! Pasaulis ir šiandien rodo daug ženklių ir stebulkų, tik nėra tokų piemenų, kurie taip drąsiai liudyti Tiesą. Jei ir atsiranda pavieniai, tai juos pavadina keistuoliais. O ką sako Kristus? „Kas ne prieš mane, tas su manimi.“

Šiandien Jis – tas pats Jėzus, kuriam valstybių karaliai neše dovanas, pripažindami Jį Karaliumi. Karalių Kristų privalo atpažinti bei pripažinti ir šiuolaikinis žmogus.

\* \* \*

Sveikinu Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos pirmininką Antaną Lukšą ir visus šios organizacijos narius Kristaus Gimimo šventės – šv. Kalėdų proga.

Pagarbiai – atsargos majoras kunigas Alfonsas BULOTAS

## Gyvenimus puošiančios rankos

Kiek ir kokių talentų užklojo ledinė Sibiro žemė, niekas neskaiciavo ir nepasakys. Žinome tik tiek, kad į Sibirą buvo tremiami darbščiausi, talentingiausi, įvairose mokslo ir kultūros srityse pasižymėję žmonės. Kam pasisekė išlikti ir sugržinti į Tėvynę, tie ir šiandien džiugina savo išmone ir darbais.

Klaipėdoje priešadventinėje popietėje buvo surengta buvusių politinių kalinių ir tremtinių darbų paroda. Joje eksponuoti darbeliai, išsaugoti iš anų rūsčių nelaisvės dienų, ir tai, kas sukurta gržus į tėvynę.

Nė vienas lankydamas parodą nepraejo abejingai pro nedidelio formato siuvinetą paveikslą su užrašu: "Gélés Lietuvai". Gal jo spalvos buvo net blankešnės nei kitų darbų, bet jis sugržindavo į skaudžią tėvynės praeitį. Prieš daugelį metų prie rūkstančios spingsulės paveikslą siuvinėjo dylikametė Birutė Sireikytė. Ji neturėjo motinos, nebuvo kam pamokyti, bet stengėsi, kad gélės būtų kuo gražesnės, juk jos skirtos Tėvynei... Grįžusi į Lietuvą Birutė Sireikytė-Grigienė audė gražiausias tautines juostas, kurios taip pat pristatytos



Parodos eksponatai

parodoje. Ji dalyvavo daugelyje parodų, susilaukė įvertinimų ir apdovanojimų.

Didelio susidomėjimo susaukė Petro Murmoko nutaptyti ir drozinėti darbai. Būdamas dešimties pateko į Sibirą. Jis medžio gabalėlyje matė gimtinės paukštelius, eiklius žirgus. Tik tinkamo tokiems

darbams peiliuko neturėjo. Parodos lankytogai iš visų puisių apžiūrinėjo medžio skulptūrą, gražuoli angelą, kuriam betrūksta tik mostelėti sparais. Tapyba Petras susidomėjo 1967 metais, kada pajūri nusiaubė didžiulę audra. Vaizdas, kurį po audros Petras išvydo, nebetilpo medyje

Autorės nuotr.

ir privertė imtis teptuko. Jo aliejumi tapyti paveikslai pri-mena senuosis meno šedevrus, pareikalavusius laiko ir didelio kruopštumo. Petro Murmoko darbai buvo daugelio parodų dėmesio centre ir tinkamai įvertinti.

Lietuvis niekada nebuvó abejingas gintarui. Ir šioje parodoje lankytogai gérėjos į gintariniai koplytstulpiai, Rūpintojėliais, karoliais, sagėmis, spindinčiais saulės atšvaitais ir šiluma. Tai – buvusio tremtinio Pavilo Bazaro darbai, įvertinti ne tik Lietuvoje, bet ir parodose užsienyje.

(keliamas į 14 psl.)



## Dėl LR Prezidento kreipimosi į Lietuvos žmones

Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos tarybos pareiškimas

Gruodžio 12 d. Prezidento Valdo Adamkus kreipimasis į Lietuvos žmones sukelė abejonių ir dar kartą nuvylė partizanus ir Laisvės kovų dalyvius. Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sajungos (LPKTS) taryba laiko pareiga išreikšti savo pilietinę nuomonę dėl kai kurių šalies Prezidento suminėtų negegovių.

Globodamas KGB rezervinkus Prezidentas šiemet vetavo du Seimo priimtus liustracijos įstatymus. Jis užregistrauva liustracijos įstatymo projektą be KGB rezervininkų, su dvieju papildomais prisipažinimo laikotarpiais kitokių rūsių kagėbistams. Galiausiai jis pareiškė, kad KGB iš viso nebeegzistuoja. Manome, kad tokiai savo veiksmais ir nuostatomis Prezidentas nuosekliai megina įtikinti tautą, kad KGB niekaip nebegali pakenkti Lietuvos Nepriklausomybei, tarsi jam nebūtų žinoma, kad visi kagėbistai dirba pervadintoje FST.

LPKTS taryba primena šalies užsienio politiką vykdantį Prezidentui, kad Lietuva kaimynystėje turi buvusios SSRS teisių ir pareigų perėmėją – nedemokratinę Rusijos Federaciją, kamuojamą vis to paties imperinio apetito savo valdytoms “teritorijoms”. Jai vadovauja V.Putinas, vienas išpaskutinių KGB vadovų, visą savo palikimą ir mums gerai žinomus veikimo metodus perdares Federalinei saugumo tarnybai.

Dėl Prezidento užuominos, esą Lietuvos sėkmingą įstojimą į NATO ir ES lémę KGB rezervininkų vadovavimas užsienio politikai, LPKTS taryba laiko reikalinga priminti, kad Lietuva į NATO ir ES vedė ne VSD ar kariuomenė, ne KGB rezervininkai, ne “valstybininkai” A.Januška, A.Pocius ar V.Tutkus, bet pirmiausia Lietuvos partizanai, Laisvės kovų dalyviai, Nepriklausomybės gynėjai ir tie politikai, kuriuos dabar Rusijos pinigais “maitinamos” partijos eilinį kartą apšmeižė.

Buvę politiniai kaliniai ir tremtiniai susidarė nuomonę, kad liustracijos procesus žlug-

dantis Prezidentas pats vienasmenskai sprendžia apie liustruotinį asmenų tinkamumą valstybės tarnybai. Dėl šios priežasties savo kalboje jis taip pat draudžia tikrinti liustracijos išvengusius diplomatus. Toks LR įstatymu nepaisymas vienasmeniskai prišiūmant atsakomybę sau pradeda panėšti į autokratini, o ne demokratinės ES šalies Prezidento elgesį.

Savo kalboje Prezidentas kritikuoja svarbias reformas stabdantį Seimą. Prezidentas niekina kariuomenės reformos kritikus, kurie visai nesiūlo atsisakyti profesionalios kariuomenės, tik įrodinėja, kad jos nepakanka valstybės saugumui užtikrinti. Vadinaujius kariuomenės ar net nacionalinio saugumo griovėjais, nors pats nacionalinio saugumo srityje, LPKTS nuomone, veikia neišmintingai, neteikdamas deramo dėmesio tikrai reikšmingiems klausimams.

Prezidentas pareiškė esąs nusivylęs Seimu, kuris vilkina Teismų įstatymo priemimą ir siūlo ji atideti kitai Seimo kadencijai. Tačiau jo paties sudaryta darbo grupė parengė naują Teismų įstatymo projektą, kuriamė nėra nieko nauja. Šis projektas ir toliau teismus palieka uždara sistema su privilegiuota teisėjų kasta ir dar didesnėmis privilegijomis. Atrodo, kad Prezidento nuomone, visuomenės atstovų dalyvavimas Teisėjų taryboje ir tarėjų teismuose nėra būtinės. Nors Vyriausybė jau pritarė tiek teismų tarėjų institucijai, tiek Konstitucijos keitimui ir šios nuostatos artimiausiu metu ketinamos pateikti svarstyti Seimui.

LPKTS taryba pripažista, kad Prezidentas pasakė daug tiesos apie Seimo ir Vyriausybės darbą, tačiau yra nusivylusi Prezidento požiūriu į liustracijos svarbą valstybei, jo nuostatomis dėl realios KGB, reformuotos į FST, grėsmės Lietuvos nacionaliam saugumui, nepelnytą kritiką dešiniesiems politikams dėl aukščiau išdėstyti klausimų ir netinkamo įpročio skirti aukštus pareigūnus, apeinant liustracijos įstatymus.

Gruodžio 15 d. Lietuvos krikščionys demokratai (LKD) savo partijos konferencijoje pritarė jungimuisi su Tėvynės sajunga. Užjungtinę partiją su TS balsavo 201 iš 293 dalyvavusių visuotinės LKD konferencijos delegatų. Prieš balsavo 81 delegatas, 4 susilaikė, o likę balsavimo teise nepasinaudojo. Sprendimui pritarė apie du trečdaliai konferencijos dalyvių. “Kitos alternatyvos kažkaip pačioje diskusijoje nelabai ir nuskambėjo, išskyrus emocinę nuostatą esą krikdemai ištirps, išnyks, prapuls. Bet ta nuostata nėra teisinga, nes jungtinė partija ir yra partija, kuri į savo programą integruoja krikščioniskos demokratijos vertėbes, principus. Jie neištirpsta, neišnyksta”, – po balsavimo žiniasklaidai teigė krikdemų vadovas V.Stundys. Pasak jo, tai ir yra galimybė krikdemams sustiprinti savo pozicijas ir ateiti į valstybės politiką kaip “normaliems politikams”. Šios kadencijos Seime partija savo atstovų neturi. Seimo narys Petras Gražulis, priklausęs šiai partijai, dabartiniame Seime išrinktas kaip savo kandidatūrą išskelęs pats, garsiai protestuoja prieš krikščionių demokratų ir TS jungimą ir reikalauja “uždarysti konservatorių” partiją. Tačiau jo pastangos buvo bergdžios.

Praėjusį šeštadienį vykusi neparlamentinės V.Stundžio

## Gimsta vieninga ir stipri centro dešinė

vadovaujamos partijos konferencija priėmė politinį sprendimą, tačiau de jure partijų jungimasis bus baigtas, kai tam pritars ne mažiau du trečdaliai kito suvažiavimo dalyvių. Toks suvažiavimas gali būti šaukiamas kitų metų vadario arba kovo mėnesį. Pasak V.Stundžio, preliminariais duomenimis sutarta, kad arčiant kitų metų eiliniams Seimo rinkimams krikdemai gaus vieną penktadalį vietų kandidatų sąraše. Tas pats principas, anot krikdemų pirmininko, turėtų būti taikomas ir derantis dėl vienmandačių apygardų dalybų.

Krikščionių demokratų sprendimą sveikinęs TS pirmininkas A.Kubilius mano, kad šis LKD tarybos sprendimas pritarti politinei rezoliucijai dėl susijungimo su Tėvynės sajunga, priimtas dviem trečdaliais balsų, yra istorinės svarbos sprendimas. “Nors iki juridinių TS ir LKD susijungimo sprendimų dar prabėgs keli mėnesiai, tačiau galime pasidžiaugti, kad Lietuvoje gimsta vieninga ir stipri centro dešinė. Europoje tokią centro dešinę vienija Europos liaudies partija. Pavyzdžiu galime laikyti Vokietijos krikščionis demokratus, programe įvardijančius savo kilmę: Vokietijos konservaty-

viajų, krikščionišką ir liberalią politinę mintį. Mes ei name labai panašiu keliu”, – mano A.Kubilius. Pasak jo, praėjusį ketvirtadienį, pažymint Lisabonos sutarties patsirašymą, jam teko dalyvauti iškilmingame Europos liaudies partijos (ELP) tarybos posėdyje Briuselyje. Ten A.Kubilius pristatė ELP vadovybei abiejų Lietuvos partijų planus kurti vieningą centro dešinę Lietuvoje. TS vadovas tvirtina, kad Europos liaudies partijos vadovybė ir jos pirmmininkas W.Martensas šiam planui išreiškė tvirtą paramą.

Tėvynės sajunga de facto jau yra pritarusi jungimuisi su krikščionimis demokratais ir Gintaro Songailos vadovaujamais tautininkais, tačiau teisinis sprendimas taip pat turėtų būti priimtas kitame suvažiavime. Susijungimus turėtų vainikuoti darvieno bendro suvažiavimo sprendimas.

Naujasis politinis dariynas, kurį sudarys Tėvynės sajungos nariai, krikdemai ir tautininkai, turėtų vadintis “Tėvynės sajunga/Lietuvos krikščionys demokratai”. Tautininkų vardo pavadinime likti neturėtų, nes šie tiesiog įsilieja į Tėvynės sajungos gretas.

Ingrida VĖGELYTĖ

Žinios iš Seimo

## KGB rezervininkai Seime neliko be dėmesio

Baigiantis metams įdomu apžvelgti, kaip valstybėje yra sprendžiamas KGB rezervininkų klausimas. Iš tiesų daugelis aukščiausią instituciją, ypač LR prezidentūrą, yra užsiėmusi tuo, kad ši KGB struktūrai priklausiusi grupė būtų palikta be priežiūros, laisvam veikimui. Ypač valstybės reikaluoše.

Buvusius politinius kalinius ir tremtinius atstovaujantis Seimo narys P.Jakučionis, ypač po mīslingo saugomo karininko A.Pociūno žūties, paaiškėjus, kad valstybės saugumui vadovauja buvęs KGB rezervininkas, pateikė pasiūlymus liustracijos įstatymams KGB rezervininkams riboti teisę dirbtį valstybės tarnyboje ir ypač turėti priėjimą prie valstybės paslaptį sudarančių dokumentų. Po kelerius metus trukusių debatų Seime, susiklosčius ypatin-

gomis politinėms salygomis, du pagrindiniai liustracijos Seime buvo priimti. Juose KGB rezervininkai buvo prilyginti kitiem kagebistams, jiems buvo suformuluoti aprabojimai dirbtį valstybės tarnyboje. Deja, abu įstatymus vetauto LR Prezidentas Valdas Adamkus.

Po stiprios kritikos, kad gindamas KGB rezervininkus Prezidentas žlugdo ir stabdo Liustracijos komisijos darbą, prezidentūra Seimui pateikė kitą vieno iš liustracijos įstatymo projektą. Jame numatoma nauja tvarka, kaip turėtų būti formuojama dabar nebeveikianti Liustracijos komisija, tačiau prezidentūra kruopščiai iš minimo projekto „išrankiojo“ ir „išėmė“ KGB rezervininkus. Toks V.Adamkaus projektas jau yra pateiktas Seime. Prezidentūros argumentai yra šie:

kodėl dabar, septynioliktais Nepriklausomybės metais, reikia kabinėti prie KGB (pasak jų – nebeegzistuojančios KGB) rezervininkų, kurių Lietuva neva atvedė į NATO ir ES. Gana ciniškas argumentas. Tačiau prezidentūra jo stipriai laikosi.

Šiems samprotavimams pritaria ir kitos institucijos. Ypač – Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetas, vadovaujamas Juliaus Sabatausko, ir Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras, vadovaujamas Dalios Kuodytės. Pasak jų, nėra ko KGB rezervininkams steigti aprabojimų dirbtį valstybės tarnyboje. Tereikia jų sąrašus paviešinti, ir tiek. Tačiau faktas, kad A.Pocius, buvęs KGB rezervininkas, buvo žinomas šalies Prezidentui ir šiam tai nesutrūkdė skirti jį VSD vadovu...

(keliamo i 4 psl.)



Ivykiai komentarai

## Jungtuvės vėl atidedamos

Pasaulio politikai ir ekspertai nekantriai laukė, kuo baigsis Rusijos prezidento Vladimiro Putino "istorinis" vizitas į Minską pas Baltarusijos "tėtušį" Aleksandrą Lukašenką. Daugeiliui netveriančių kailiye imperijos atkūrimo šauklių atrodė, kad Rusijos ir Baltarusijos sąjungos kūrimas, užsitęsės daugiau kaip dešimtmetį, pagaliau bus bent teisiškai iiformintas. Tuo labiau kad V.Putinas pirmą kartą Minske svečiavosi beveik dvi dienas – anksčiau jo vizitai Minske trukdavo tik keiliai valandas. Be to, Kremliaus šeimininkas pirmą kartą dalyvavo "aukščiausios sąjunginės" valstybės tarybos posėdyje. Nors... tos sąjunginės valstybės dar néra, jos taryba jau egzistuoja. Yra ir tos neegzistuojančios šalies valstybės sekretorių, vienas uoliusių būsimosios SSRS atkūrimo skelbėjų Pavelas Borodinas. Jis iš anksto pa-skelbė, kad tarybos posėdyje bus svarstomas konstitucinis aktas dėl Rusijos–Baltarusijos sąjunginės valstybės sukūrimo, P.Borodinas džiaugėsi, kad po Rusijos Valstybės Dūmos rinkimų, kurių rezultatai buvo aiškius iš anksto, konstitucinis aktas bus pasirašytas. Apie tai kalbėjo ir "Vieningosios Rusijos" vadovas Borisas Gryzlovas, patikslinės, jog šiame dokumente bus nustatyti būsimojo sąjunginės valstybės prezidento galios ir teisės. Buvo leista suprasti, kad preidentu būsių V.Putinas. Taip pat nuspėsta, kokį postą užims A.Lukašenka – viceprezidento ar "sąjunginio" parlamento pirmininko.

Pasirodžius tokiemis pranešimams, Kremliaus bemat juos pavadino "spekuliacinėmis fantazijomis", o Baltarusijos prezidento spaudos sekretorių Pavelas Legkij paneigė gandus, kad A.Lukašenka jau sutiko būti būsimojo parlamento pirmininku. Netgi išsimaginusio "valstybės sekretoriaus" P.Borodino spaudos atstovas Ivanas Makušokas paneigė savo šefo vos prieš kelias dienas skelbtus optimistinius pareiškimus dėl Rusijos ir Baltarusijos sąjungos konstitucinio įtvirtinimo bei V.Putino tapimo "slavų imperijos" caru ir pareiškė, kad V.Putinas su A.Lukašenką tik eilinį kartą svarstė konstitucinį aktą – koks jis turėtų būti.

Rusijos kol kas dar nepriklausomi ekspertai labai skeptiškai žiūri į Rusijos ir Baltarusijos sąjungą. Kaip pareiškė Politinių ir ekonominų komunikacijų agentūros generalinis direktorius Dmitrijus Orlovas, bent jau artimiausiu metu bet koks Rusijos ir Baltarusijos susijungimas lygiateisiu pagrindu neįmanomas, nes galingos Rusijos politinės jėgos siekia tik prarptyti Baltarusiją, o jos dabartines sritis paversti eilinėmis Rusijos Federacijos sritimis. "Dabar Rusijos ir Baltarusijos santykiai ypač pragmatiški ir pakankamai aštūs", – teigė D.Orlovas.

Rusijos dešiniųjų jėgų sąjungos politinės tarybos narys Borisas Nemcovas pažymėjo, jog yra simbolika, kad

V.Putinas po tokį pseudorinkimų į Dūmą atvyko į Baltarusiją pasigirti, kad ne tik Aleksandras Grigorjevičius moka tvarkytis savo tėvynių paversoje Baltarusijoje, bet ir jis ne pésčias. Pasak B.Nemcovo, apie joki konstitucinio akto pasirašymą ir postų dalybas būsimoje sąjungoje negali būti né kalbos. "Diktatoriai niekada nesidalija savo galiomis ar įgaliojimais, – sakė B.Nemcovas.

Intriga dėl susijungimo toli gražu nesibaigė. Kaip pažymėjo interviu užsienio žurnalistams politologas Jurius Ševcovas, V.Putinas maloniai sutikės, kad dujų kaina 2008 metais Baltarusijai nebūs pakelta, ji liks ta pati: 125 JAV doleriai už tūkstantį kubinių metrų. Rusijos prezidentas tuo siekia pademonstruoti Rusijos žmonėms, kad jei ne jis, tai jo ipédiniu paskelbtas Rusijos viceministras Dmitrijus Medvedevas po 2008 m. kovo 2 d. rinkimų galutinai užbaigti Rusijos ir Baltarusijos susijungimo į vieną valstybę procesą. Be to, kaip sakė J.Ševcovas, Kremliaus pagaliau nustojo bijoti A.Lukašenkos. "Kai Rusija buvo atsidūrusi ant kracho ribos, ypač Rusijos užguitos provincijos regionai, A.Lukašenka buvo pats populiarus prezentas ir Kremliaus rimtai baiminosi, kad jis būsių pagrindiniu V.Putino konkurentu, jei ikykti rinkimai į suvienytyos Rusijos–Baltarusijos prezidento postą", – pastebėjo J.Ševcovas. Tačiau dabar, kai ekonominė padėtis Rusijoje stabilizavosi ir, atrodo, gana ilgam, o nuo dujų ir naftos dolierių gausos atsigauna net pamiršti Rusijos Federacijos regionai, kuriuos valdo ne kokių oligarchų statyiniai, o paties V.Putino asmeniškai parinkti gubernatoriai, kai visa informacijos erdvė faktiskai atsidūrė Kremliaus rankose, bijoti A.Lukašenkos nebéra prasmės. Rusijos gyventojai jau tik V.Putino asmenyje, blogiausiu atveju, jo paskirtame ipédinyje, mato savo gerovės ir stabilumo garantą.

Kaip ten bebūtų, bet Maskvos ir Minsko jungtuvės vėl atidėtos. Ir, tikriausiai, neribotam laikui. Nepaisant to paties "valstybės sekretoriaus" P.Borodino svaiciojimų, jog netrukus visa Europos Sąjunga, kuri esą išgyvena vien tik iš rusiškų dujų bei naftos, o pati nieko neturi, išskyrus alų ir dešreles, nusiėmusi kepurę paprašys būti prijungta prie Rusijos ir Baltarusijos sąjungos, kurioje visko per akis.

Apskritai daugiausia dėmesio V.Putino ir A.Lukašenkos derybose buvo skirta ne sąjungos įteisinimui, o kariniams reikalams. Rusijai pasitraukus iš įprastinės ginkluotės Europoje sutarties, sprendžiant iš Rusijos generalinio štabo generolo J. Balujerskio ir paties V.Putino pareiškimų, Baltarusijoje bus dislokuotos rusų armijos raketos. Galbūt net su branduoliniais užtaisais. Kaip pareiškiamas, A.Lukašenka mielai sutiko su tokiomis Kremliaus užmačiomis, nieko gero nežadančiomis Rusijos ir Baltarusijos kaimynams.

## Žmogėdriški planai

"Nenugalimosios ir legendinės" Rusijos armijos, – taip jivadinama dar nuo Stalino laikų, – generolai ir pulkininkai nepaprastai atkuto. Jie suvokė, kad vėl grįžta jų mosavimo atominiu vėzdu laikai. Pastaruoju metu jie pataria Kremliai nekreipti dėmesio į tarptautinę reakciją ir nekvartinti galvos dėl to, kad amerikiečiai žada pastatyti savo priešraketinės gynybos elementus Lenkijoje ir Čekijoje. Esą Rusijos armijos generalinis štabas tuo klausimu yra absolūciai ramus, nes jau atrado galingą priešnuodij prieš visus be išimties Rusijos priešus – sukurstokias raketas ir bombas, apie kurias amerikiečiai ir svajoti negali. Rusijos armijos spaudoje daug rašantis apie Rusijos ginklo galybę pulkininkas Vladimiras Svarcievicius į klausimą, ką Rusija gali priešpastatyti planuojamiems amerikiečių radarams Čekijoje ir raketoms perémėjoms Lenkijoje atsakė, kad tokį priemonių yra ne viena. Tarp jų pulkininkas pirmiausia paminėjo Rusijos pasitraukimą iš Sutarties dėl vidutinio ir artimiojo nuotolio raketų, kuri buvo pasirašyta 1987 metais. Šios sutarties nuotrakimo atveju Rusija galės grąžinti į savo raketų arsenalą raketinius kompleksus "Pionier", kuriais ilgai buvo šantažuojama ir gąsdinama NATO. Esą "Pionierių" grąžinimui į rikiuotę prireiks tik 8–10 mėnesių. Beje, 1976–1984 m. Sovietų sąjungoje nuolatinėje kovinėje parengtyje buvo 360 "Pionier" raketų paleidimo kompleksų (daugiau kaip 600 raketų).

Šie komplektai buvo dislokuoti europeinėje SSRS dalyje. Pagal 1987 m. sutartį, kaip buvo skelbiama, JAV sunaišino 859 raketas, o SSRS – 1836. Pasak rusų generolių, didžiausias "Pionier" klasės raketų, kurių skridimo nuotolis – 4700 km, trūkumas buvo tas, kad jos negalėjo "peršokti" JAV priešraketinės gynybos barjero. Šiandien, kaip aiškina pulkininkas V.Svarcievicius, šis trūkumas lengvai ištaisomas. Juk "Pionierių" bazėje sukurtas galingas ir visagalis "Topol-M" raketų kompleksas, kuriam dar ilgai neatnirras analogų pasaulyje. Šis pulkininkas vos ne ašarodamas leidosi į prisi minimus, ką jis regėjo 1988 m. rugpjūtį poligone Kapustin Jar, kuriame buvo naikinamos raketos. "Aš mačiau, kaip verkė mūsų karininkai – raketininkai, rengdamis savo raketas sunaikinimui. Užtai, kai nuaidėjo pir-

mieji naikinamų raketų sprogimai, NATO ir JAV inspektorai, prisigérę pigios rusiškos degtinės, plojo delnais ir džiūgavo."

Štai ką apie SSRS labai slaptas raketas pareiškė buvęs sovietų armijos 33-iosios raketinės divizijos vadas generolas majoras Jevgenijus Borodnovas, kurio žinioje kovinėje parengtyje stovėjo pirmieji "Pionierai": "Pionierius" buvo labai gera raka. Kariškiai iki šiol gailisi, kad jos buvo sunaikintos. Juk mūsų raketinė divizija, dislokuota Baltarusijoje, savo raketomis buvo uždengusi visą Europą ir Atlantiką". Kitaip tariant, tos raketos buvo nutaikytos ne tik į karinius objektus, bet ir į didžiausius Europos miestus, kurie turėjo būti paversti griuvėsiais.

Sovietų laikais tarptautinės balistinės raketos buvo laikomos specialiose šachtose, giliai po žeme ir praktiskai buvo gana pažeidžiamos. Amerikiečiai sovietų raketų koordinates puikiai žinojo, netgi dešimties metrų tikslumu. Todėl, anot Rusijos armijos generalinio štabo, vienintelis būdas išsaugoti balistines raketas buvo padaryti jas mobiliomis. Esą tą pačią problemą sprendė ir amerikiečiai, bet tik labai protinėms rusams pavyko sukurti branduolinių "mobiliakų" – raketinių kompleksų "Topol-M", o amerikiečiai, siekdami sukurti ką nors panašaus, kankinasi iki šiol. Giriamasi, kad amerikiečiams nepavyko pastatyti "ant ratų" netgi garsius "Peršingų".

Vienas Rusijos armijos laikraštis, vėl keliantis į padangę "nenugalimąjį ir legendinę", emė skelbti, kad "Pionierių" raketų pagrindu ištobulintos "Topol-M" raketos turi neribotas galimybes smogti ir sunaikinti bet kokį priešą. Pavyzdžiui, teigiama, jog karo specialistų paskaičiavimais, nušluoti nuo žemės paviršiaus Londoną pakaktų tik vienos "Topol-M" rusų raketos, o sunaikinti visai Didžiajai Britanijai – trijų "topolių". Kodėl rusų generolai, skelbdami apie savo raketų nepažeidžiamumą, taikiniai pasirinko Didžiąjį Britaniją, galima tik spėlioti. Matyt, juo įžeidė tai, kad Anglijos saugumo tarnybos ir policija išsiaiškino, kas ir kieno įsakymu Londono nužudė buvusį Rusijos saugumo karininką A.Litvinenką ir išpraše iš šalies kelis rusų šnipus, prisdengusius diplomatinius pasais.

**Jonas BALNIKAS**

## Užsiprenumeruokite „Tremtinį“ 2008 metams!

Prenumeratos indeksas – 0117. Prenumerata kainuoja: 1 mėn. – 5,60 Lt, 3 mėn. – 16,80 Lt, 6 mėn. – 33,60 Lt, 12 mėn. – 67,20 Lt. Vienas savaitraščio numeris kainuoja 1,40 Lt.

„Tremtinys“ išeina keturis kartus per mėnesį. Prenumerata priimama iki kiekvieno mėnesio 22 dienos.



Žinios iš Seimo

## KGB rezervininkai Seime neliko be dėmesio

(atkelta iš 2 psl.)

Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sajunga laikosi kitos nuomonės. Ji nemano, kad buvę KGB rezervininkai nesudaro jokios grėsmės valstybės nacionaliniam saugumui, ypač, kai jie užima labai aukštus valstybės tarnybos postus. Todėl P.Jakučionis praėjusią savaitę užregistruavo naujas pasiūlymus V.Adamkaus pateiktam

ilustracijos projektui, iji vėl įtraukdamas KGB rezervininkus, kuriems turėtų būti ribojama teisė dirbti valstybės tarnyboje ir disponuoti valstybės pa-slapti sudarančiais dokumentais. Taigi darbas nėra baigtas iki galo. Kova, tinka kova, bus tęsiama.

Kaip savo laiku kalbant apie desovietizacijos įstatymą būtinybę, taip ir dabar, kal-

bant apie būtinybę nušalinti KGB rezervininkus nuo valstybės reikalų, kyla ištisa pasipriešinimo ir pasipriešinimo kova. Tačiau, kai reikėjo priimti desovietizaciją įtvirtinančius įstatymus, buvo pralaimėta. Siandien vyksta analogiška diskusija. Todėl nusiraminti ir pasiduoti raminamiems kolaborantų argumentams niekaip negalima.

## Svarstomos naujos kario savanorio arba Laisvės kovų dalyvio teisinio statuso kategorijos

Gruodžio 11 d. Seime buvo pateiktas Valstybės paramos žuvusių pasipriešinimo 1940–1990 metų okupacijoms dalyvių šeimoms įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas, kuris numato kompensacijas šeimoms naujai įteisintai grupei pretendentų į kario savanorio arba Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą.

Seimas birželio 28 d. priėmė Pasipriešinimo okupacijoms dalyvių teisinio statuso įstatymą. Naujoji redakcija išsigalios nuo 2008 metų sau- sio 1 dienos. Jame yra įtrauktos naujos kategorijos asmenų, kuriems galibūti pripažintas kario savanorio arba Laisvės kovų dalyvio teisinis statusas. Kadangi išmokos šeimos nariams skiriamos pagal rezistencijos dalyvio žūties aplinkybes, atitinkamai aukščiau minimu įstatymo projektu siūloma

pakeisti Valstybėsparamosžuvusių pasipriešinimo metų okupacijoms dalyvių šeimoms įstatymą. Įstatymo projekte yra siūloma, kad GULAGo politinių kalinių, sukilimų, masinių streikų organizacijų dalyvių, žuvusių šių sukilimų ir streikų malšinimo metu, šeimos nariai igytų teisę atitinkamai į 20 tūkst. litų ir 15 tūkst. litų dydžio vienkartines pašalpas. Kartu siūloma numatyti išmokas už karius savanorius ir Laisvės kovų dalyvius, kurie, pasibaigus jų įkalnimui, žuvo ar mirė tremtyje. Išmoka būtų 10 tūkst. litų žuvusiojo šeimai.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro duomenimis, tai būtų pavieniai asmenys. Yra paskaičiuota, kad 2008 metais tam reikėtų 3,6 mln. litų. Šios lėšos valstybės biudžeto projekte yra numatytos. Popatei-

kimo Seime šiam įstatymo projektui jau yra pritarta.

Buvo siūloma tolesnį šio projekto svarstyti atidėti kiti, pavasario sesijai, tačiau Seimo narys Antanas Stasiukis už protestavo, teigdamas, kad minimiems žmonėms pagal galiojančią įstatymą išmokos priklausytų nuo 2008 m. sausio 1 d., t.y. nuo to momento, kai jų artimiesiems bus susteiktas kario savanorio arba Laisvės kovų dalyvio teisinis statusas. Todėl šis klausimas turėtų būti svarstomas dar šioje, pratęstoje, sesijoje.

“Tremtinys” savo skaitytojus jau informavo apie ši įstatymą, tiesa, baimindamas, kad Seimas gali jam nepri- parti, t.y., nepriimti igvendinimo įstatymo. Tačiau pirmoji stadija jau sėkmingai prie- tata. Belieka sulaikti svarstymo ir priėmimo.

## Kalbos premija įvertintas Lietuvos rezistentų bičiulis švedas Jonas Ohman

Praėjusią savaitę įprasmiant ižymios lietuvių visuomenės veikėjus, redaktörės, spaudos laisvės gynėjės Felicijos Bortkevičienės atminimą, už aktyvią veiklą skatinant ir plėtojant lituanistikos tyrimus užsienyje, užpaskelbtus visuomenei darbus, skirtus išsamiau pažinti lietuvių kultūros istorinį paveldą, Kalbos premijai apdovanotas Jonas Ohman, švedų istorikas, žurnalistas ir vertėjas. Jam buvo įteikta premijos apdovanojimą simbolizuojanti „Vyturio“ skulptūrėlė, kurios autorė – skulptorė prof. Dalia Matulaitė.

J.Oman dar 1989 metais, lankydamas Varšuvą, nieko nežinojęs apie Lietuvą. Su- sidomėjęs šiuo kraštu jis ne tik išmoko lietuvių kalbą, bet ir nutarė jos kultūrinį ir istorinį paveldą pristatyti Švedijoje. Išvertė Jurgos Ivanauskaitės

romaną “Ragana ir lietus”, Jurgio Kunčino “Tūlą”, Sigito Parulskio “Trys sekundės dangaus”, kitų rašytojų novelių, apysakų, esė. Jis išvertė ir Juozo Lukšos-Daumanto knygą “Partizanai”. Dabar rengiamas antrasis, planuoja- mas ir trečiasis leidimas. Pla- nuose – Džuko dienoraščio vertimas.

Kalbos premija įsteigė Lituaniškų tradicijų ir paveldo įprasminimo komisija, ją įteikė komisijos pirmininkas, Lietuvos Respublikos Seimo pirmininko pavaduotojas Česlovas Juršėnas. Č.Juršėnui apie J.Oman darbus Lietuvos labui užsienyje papasakojo Seimo narys dr. Povilas Jakučionis. Tai ne pirmas kartas, kai Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sajunga rūpinasi šio aktyvaus intelektualo įvertinimu Lietuvoje. LPKTS ir šio švedų intelektu-

alo santykiai yra itin draugiški dėl jo ypatingo domėjimo si ginkluota Lietuvos rezistenčija. Jo pastangomis apie ši Lietuvos tarpsnį švedai ketina rašyti mokykliniuose vadoveliuose.

Vienas iš paskutinių ir ypačtingiausių J.Oman darbų – karto su LPKTS suorganizuota kelionė po Tauro partizanų apygardą, į kurią buvo pakviestas ir Švedijos gynybos atašė plk. Tapani Mattus. Jie spalio 25 d. ne tik keliavo Suvalkijos partizanų keliais, bendravo su Laisvės kovų dalyviais, tačiau ir ryžosi praleisti naktį ši rudenį atstatytame partizanų bunkeryje Pakuonio apylinkėse esančiame Vangų miške. Abu Švedijos kariai išgivendino taurų savo sumanymą – nors iš dalies partirti tai, ką išgyveno ir jautė Lietuvos Laisvės kovotojai.

Ingrida VEGELYTĖ

## LPKTS tarybos posėdis

Gruodžio 15 d. Kaune įvyko Lietuvos politinių kalinių ir tremtiniių sajungos tarybos posėdis. Posėdyje dalyvavę Euro- pos parlamento narys prof. V.Landsbergis, LR Seimo narys dr.P.Jakučionis, V.V.Margevičienė, A.Dumčius apžvelgė Lietuvos politines aktualijas.

Pažymėdamas, kad Rusijos prezidento aplinka darosi vis agresyvesnė, prof. V.Landsbergis perspėjo: „Kada mums šiandien sako, kad nėra korūpintis, kad esame ES ir NATO nariai ir NATO mus apgins, tai nėra taip. Mes pukiai suprantame (kaip ir kariškiai), kad 40 km nuo Vilniaus stovi priešiška jėga, kuri gali padaryti mums kokią „bražuolę“, sukelti ginčą pasienyje. Mes nesulauktume jokios pagalbos, nes tai techniskai neįmanoma“.

Rusija pradėjo propagandinę kovos su terorizmu kampaniją. Priimti įstatymai leidžia Rusijos struktūroms nai- kinti priešus bet kur pasaulyje. Tokią teisę jie išsivaizduoja ir Lietuvoje, jeigu tik bus reikalas. Kalbama apie buvusių sovietines respublikas, kaip apie „prarastas teritorijas“, kurias siekiama susigrąžinti. Tuo tikslu Lietuvos vyksta paruošiamasis etapas – ideologinė okupacija per spaudą, televiziją, daroma įtaka ir kitomis priemonėmis. „Mūsų vidiniai dalykai rodo trapumą, silpnuma, nepasiruošimą, jeigu iškiltų koks tarptautinis išbandymas. (...) Dabar esame valstybė ir turime visokių galimybų veikti, bet ar tai nekompensoja mūsų abejingumas, pačios valstybės pasirengimas?“ – klausė V.Landsbergis ir išreiškė vilčių: „Yra gražaus jaunimo, nors tai nėra dauguma. Reikia tvarkytis, kad valstybė būtų patraukli.“

Seimo narys P.Jakučionis pastebėjo, kad labai matoma Rusijos įtaka Lietuvos politikai ir politinėms partijoms Seime:

„Jeigu pasižiūrėsite į kelias partijas, kurios dabar turi aukščiausius reitingus, tai tik viena Tėvynės sajunga nėra priklausoma nuo rusiško kapitalo“. „Reikia dirbti dešiniųjų, jėgų konsolidacijos kryptimi – tai yra Dešinioji alternatyva. Prie Tėvynės sajungos jau prisijungė Lietuvos tautininkų sajunga. Yra sutikimas susijungti su LKDP. Visuomeninės organizacijos taip pat kviečiamos jungtis – tai skatinā Seimo nario K. Čiliusko pavyzdys. Tėvynės sajungos ir politinės organizacijos LPKTS susijungimas buvo teisingas, kito kelio turėti įtaka politikai nėra,“ – kalbėjo P.Jakučionis.

Jis informavo, kad vienas iš svarbiausių darbų rudenį Seime buvo biudžeto priėmimas. Skirta daugiau lėšų švietimui, sveikatos apsaugai, so-

cialinėms reikmėms, bus padidinti atlyginimai ir pensijos, nukentėjusių asmenų valstybinė pensija didės iki 200 litų. LGGRTC Aukų rėmimo fondas padidintas iki 1 mln. litų.

Vyriausybė pratęsė tremtiniių ir politinių kalinių sugrižimo į Lietuvą terminus dar dvejėiams metams. Vietoj Prezidento vetuoto liustracijos įstatymo Seime svarstomas jo pateiktas naujas, kuriame neminiimi rezervininkai ir skelbiami terminai dėl KGB agentų prisipažinimo – iki 2012 metų. Tėvynės sajungos frakcija įregistravo Prezidento pateikto įstatymo pataisais ir vėl įraše svarstytinus punktus dėl rezervininkų ir kt.

„Gédingiausios ir neteisingiausios yra Seime komisijos pateiktos išvados dėl J. Abramavičiaus žūties. Tai specialiai organizuota akcija, norint apšmeižti Tėvynės sajungą,“ – kalbėjo P.Jakučionis. TS Politikos komitetas paskelbė pareiškimą „Dėl balsavimų patvirtintų Seimo komisijos išvadų ir jas lydinčios propagandos“.

Seimo nariai V.V. Margevičienė ir A. Dumčius taip pat aptarė darbą Seime.

Visi minėti pasisakymai paliečiai svarbiausius ir aktualiausius Lietuvai klausimus, kurie labai rūpi buvusiems tremtiniams ir politiniam kaliniams.

LPKTS valdybos darbo ataskaitą pateikė valdybos pirmininkė J.Marcinkevičienė. Ji informavo, kad per ataskaitinį laikotarpį buvo sukiestis valdybos posėdžiai, kuriuose spręsti LPKTS organizacinių ir finansinių klausimų. Tarybai pateikta Vyriausybės paramos LPKTS kultūrinei veiklai (pagal pateiktus projektus) 2007 metams paskirstymo LPKTS filialams ataskaita, LPKTS 2008 metų veiklos programa, „Laisvės kovų archyvo“ leidybos planas.

Svarystas pasiruošimas XV LPKTS ataskaitiniam rinkiminiam suvažiavimui, kuris numatomas 2008 m. gegužės 3 d. (data bus tikslinama), su teikta informacija dėl delegatų į suvažiavimą kvotų ir kt.

Tremties ir rezistencijos muziejaus Druskininkuose vadovas G.Kazlauskas paliečiai aktualią temą dėl istorinės atminties išsaugojimo, kvietė Tremties ir rezistencijos muziejuj klausimą spręsti Lietuvos mastu: Seimo, Vyriausybės, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro. Paruošiamajam darbui reikia atliki muziejų inventoriaciją, atsakyti į sudarytos anketos klausimus ir kt. ir pateikti duomenis LPKTS.

Taryba priėmė pareiškimą „Dėl LR Prezidento laikyse nos kagiebistų liustracijos ir kitais nacionalinės svarbos klausimais“ (skelbiamas „Tremtinyje“).



## Tylioji rezistencija

Nepriklausomo valstybinio praradimas 1940 m. giliai žeidė visų sąmoningų Lietuvos piliečių jausmus. Pirmomis dienomis tarsi netekė žado nuo staiga užgriuusios nelaimės, pasijuto išduoti. Atsikvošėjė jie suvokė būtinybę ginti savo kraštą, save ir savo idealus, susiformavusius ir sustiprėjusius nepriklausomoje tarpukario Lietuvoje. Daugmai kilo klausimas: ką daryti, kaip daryti? Neliko vadovų, išvaikytos ne tik visos politinės, bet ir visuomeninės organizacijos. Kiekvienam teko stoti akistaton su savo sažine ir asmeninėmis pilietiškumo nuostatomis. Vieni pasirinko atvirą ginkluotą kovą, kiti – dvasinę rezistenciją. Ji buvo žymiai įvairesnė, daugiau prieskonės nei atvira ginkluota kova. Vieni rašė ir platino patriotinius eileraščius, kiti rašė ir klijavo atsišaukimus, treti spietėsi apie Bažnyčią – leido „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką“. Didžioji dauguma lietuviybė ir lietuviškas tradicijas stengėsi puoselečti ir saugoti šeimos židinyje. Dvatinė tylioji rezistencija galėjo gale davė vaisių – kuo kitu galima paaiškinti Sajūdžio laikų euforiją, išsiliejuią galinga daugiatūkstantinių mitingų jūra?

Štai du iš užmaršties prikeliami tyliosios rezistencijos pavyzdžiai. Plačioji visuomenė menkai susipažinusi su evangelikų reformatų kunigo Juozo Mizaro asmenybe ir jo parašytu išsamiu memorandumu apie Lietuvos okupacijos peripetijas 1940 m., apie žiaurius sovietizacijos metodus, Lietuvos žmonių masinius įkalinimus ir trėmimus, laisvosios minties ir žodžio persekcionimą, religijos suvaržymą, ekonominį krašto išnaudojimą ir nemokšią ūkio tvarkymą.

Memorandumą parašės 1947 m., ji J. Mizaras paviešimo kitais metais, po įvykdito eilinio masinio žmonių trėmimo. Kunigo kantrybės taurė persipildė, todėl jis nebegalėjo toliau tylėti. Savo memorandumą išsiuntė Lietuvos SSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumui, SSRS Prezidiui, SSRS užsienio reikalų ministerijai, JTO sekretoriui, religinių kultų įgaliotiniui prie LSSR Ministrų Tarybos, asmeniškai universiteto rektoriui, kad pastarasis supažindintu su juo universitetu senato nariu. Daugelis tokį kungių J. Mizaro žygį laikė don-

kichotisku. Tačiau memorandumo autorius taip ne galvojo. I tardytojo klausimą: „Vadinasi, jūs matote galimybę rekonstruoti kapitalizmą Lietuvoje?“, jis atsakė: „Aš tikiu, kad Lietuvos valstybei galimas nepriklausomybės ir demokratijos atkūrimas.“

1949 m. kunigas Jonas Mizaras buvo nuteistas 10 metų, o 1951 m. mirė Ozerlago ligoninėje nuo distrofijos ir avitaminozės. Jo kapą skalauja Bratsko jūros vandenys.

Kunigas J. Mizaras nebuvovo naivus idealistas. Jo gyvenimo kelias iki arešto rodo jį buvus iniciatyviu, veikliu, veržliu žmogumi. Jis puikiai suprato, kuo tokia jo veikla gali baigtis, taigi savo gyvybę sąmoningai paaukojo tėvynės meilės ir žmonių laisvės siekiui ginti.

Danutė Andriušienė nepažinojo kunigo J. Mizaro, bet, kaip ir jis, negalėjo taikytis su Lietuvos okupacija, todėl pagal supratimą ir galimybes kovojo už tėvynės laisvę. Slapčia (apie tai nežinojo net šeimos nariai) ji rašyda laiškus, dažnai eiliuotus, įvairiems SSRS aukštų instancijų pareigūnams, pranašaudama komunizmo idėjų žlugimą, kaltindama komunistus už sukurtą milžinišką lagerių sistemą, jų vykdomą terorą, Lietuvos žmonių trėmimus. Ji net nusiuntė laišką į Maskvoje vykusį Komunistų partijos 19-ąjį suvažiavimą, pavadindama jį „proto vergų suvažiavimu“.

Saugumas ilgai negalėjo susekti tokį, net kelis metus platinę, laiškų autorės, nes jie buvo rašomi per kalkę, spaudsintinės raidėmis. Galė gale saugumiečiai laiškų autorę išaiškino ir nuteisė kalėti septynerius metus. 1956 m. pritaikius amnestiją D. Andriušienė iš lagerio buvo paleista.

Ką tokius laiškų rašymu tikėjos pasiekti D. Andriušienė? Ką manė galésias pasiekti J. Mizaras? Abu jie tiesiog negalėjo tylėti, todėl pasirinko jiems priimtiną kovos su pavergėjais būdą. Tokių kovo totojų, be abejo, būta ir daugiau. Gal kada nors sužinosime ir jų vardų bei gyvenimo istorijas. Mums, kurį daugelis ilgus okupacijos metus tylėjo, iš tiesų reikėtų nulenkti galvas tylaus, bet aktyviai veikusio fronto kovo toj atminimui.

Rimvydas RACÉNAS

## “Demokratija” ir “kapitalizmas” – pagal KGB planą

“KGB karininkas Anatolijus Golycinas savo knygoje „New Lies For Old“ (“Nauji melai vietoj senų”, 412 p., išleista „Dodd, Mead & Co“, 1984 m.) išpėjo, kad Sovietų imperija ir jos valdymo sistema bus perorganizuojama ir pertvarkoma arba perstatoma. Viršelyje pridurta: „Buves KGB karininkas išpėja, kaip komunistų apgaulė gresia Vakarams“. Apie šią knygą ne kartą užsiminė „Laisvoji Lietuva“ ir kad A. Golycino sumegztus KGB planus su Gorbačiovo „perestrojka“. Ji susieta su Persitarkymo Sajūdžiu, o per tai su Lietuvos Antraja Respublika. Joje šiandien sukame galvas, kaip atsitiko, kad „partijos aukso“ kinyje išsvoliojė „auksinės kiaulės“ (pagal kiniečių kalendorių), dabar vartosi Europos Sąjungos euro kiniuose.

Bet kuris anglų kalbą žinantis politologas, pavartęs dvi A. Golycino knygas – „Nauji melai vietoj senų“ ir „Perestroikos apgaulė“ (1995) bus priverstas susimąstyti ir greičiausiai privers susimąstyti kitus politikos autoritetus. Aišku, jog tas knygas gan įdėmiai yra peržiūrėję JAV ir Anglijos pagrindinių žvalgybų analitikai. Ar globaliai, su Maskva seną savitą sandėrį turį jų viršininkai vyriausybėse, Vakarams leido ar leidžia paskelbtį atitinkamas išvadas – jau kitas klausimas. Tačiau Laisvės kovos ligomis senokai sergančiam publicistui tos dvi minėtos knygos yra vienos iš labiausiai intriguojančių. Jų autorius 1961 m. gruodį, prieš pasitraukdamas į JAV, ketverius metus dirbo labai slapoje KGB strateginio planavimo grupėje, kur įgavo daug rūpestingai slėptų žinių. Daug ką stebina jo išskirtinis sugerbėjimas panaudoti žinias, iš anksto numatyti daugelį SSRS geopolitinėjų éjimų ir su tuo susijusiu įvykiu Europoje. 1994 m. pasirodžiusios knygos apie JAV žvalgybos institucijų nesutarimus autorius Alfredas A. Knopfas (Alfred A. Knopf), analitikai išnagrėjės Golycino numatymus – „pranašystes“, 1984 m. išleistoje knygoje priejo išvadą, kad 1988–1989 m. geopolitiniai įvykiai buvo teisingai išpėti beveik 94 procenčiais. Tarp jų buvo Berlyno siečios nugriovimas, Vokietijos suvienijimas, „Solidarnosc“

(„Solidarumo“) judėjimas Lenkijoje, komunistų „nesutarimai“ Balkanuose, Azijoje, „eurokomunizmas“ Europoje, KGB pavertus labiau dezinformacine, o ne vien šnipinėjimo institucija. Tai išsivystė į platų Sovietų sąjungos įvaizdžio pakeitimą, kad vėl, kaip ir per NEPą, išgelbėtų jau apie 1960-uosius KGB strateginių planuotojų numatyta SSRS susmukimą.

Toki įvaizdžio pakeitimo planą Šelepinas su savo draugu Mironovu pristatė KP CK nariams. Mironovas buvo Brežnevo draugas. Idomu tai, kad jiedu prieš tai tarėsi su Brežnevui ir Chruščiovu. Kaip ten būtų buvę, sovietijoje pradėjo žydėti „kapitalizmo“ ir „demokratijos“ gėlytės. Spėtina, didžiausiais magnatais tapo KGB generolai, pulkininkai ir, pagaliau, „kapitalizmas“ pasiekė kolūkių pirminkus ir partorgus. Prisimenant materialistinių godumų, sunku tikėti, kad viskas vyko pagal planą. Be to, dalis turto, matyt, pateko į „pašalines“ rankas, nes jo savininkai dabar žudomi, kalinami ar persekiojami užsienyje. Knygoje nurodyta, kaip palaipsniui KGB buvo suplanuota „Solidarnosc“ ir vėliau kontroliuojama. Tame tiesiogiai dalyvavo Lenkijos KP vadadas, vidas reikalų ministras Kania. „Pats Kania atidengė faktą, kad tarp „Solidarnosc“ narių buvo 1 milijonas komunistų partijos narių. 1981 m. iš 200 partijos Centrinio komiteto narių 42 buvo „Solidarnosc“ nariais. Valensos pavaduotojas Bogdanas Lisas buvo Centrinio komiteto narys“, – rašo Golyčinas. Tačiau propaganda ir dezinformacija pristato visai kitą tos darbo unijos „antikomunistinį“ įvaizdį.

Tad ne nuostabu, kad A. Golycinas gavo „Britų imperijos Garbės komandoro“ titulą (CBE), o JAV vyriausybė įteikė jam medalį „Už pažymėtiną tarnybą“ („Medal for distinguished Service“). Iš A. Golycino sužinojome, kad Gorbačiovo „perestroikos“ idėjos šaknys siekia Lenino NEPą – „Naująjį ekonominę politiką“. NEPo „demokratijos“ ir „kapitalizmo“ melu Leninas iš Vakarų su laukė pagalbos, išgelbėjusios sovietinę Rusiją nuo susumkimo pačioje užuomazgoje.

(keliamo į 6 psl.)



## “Demokratija” ir “kapitalizmas” – pagal KGB planą

(atkelta iš 5 psl.)

Tada Leninui NEPo melą, per gudrią dezinformaciją keitusi sovietų įvaizdį, išgelbėjo OGPU melo specialistai. Todėl apie 1960-uosius buvo perorganizuota KGB.

Dezinformacijos planą suvokęs Popiežius Jonas Paulius II prancūzų žurnalistui sakė, jog Gorbačiovas yra gavęs neįmanomą uždavinį: „Pakeisti Sovietų sąjungos įvaizdį, ne-pakeiciant sistemos“. Golycino knygoje randame mums ypač įdomią žinią: Šelepinas nuo KGB viršininko kėdės nusodino generolą Serovą. Pastarasis lietuviams gerai žinomas, nes pasiraše pirmąjį – 1941 m. lietuvių tremtinių į Sibirą sąrašą.

Europos tautoms, tad ir lietuviams, praverstų rimtai atsigréžti į Golycino įspėjimus. Užuot apdovanojė ordinais, kaip padarė JAV ir Angliją, turėtume jį pagerbtį rimta veikla – savo tautą ir Europą apsaugoti nuo naujo pavalo komunistinės tironijos, nes „Nauji melai vietoje senų“ pilnai nušviečia „persitvarkymo“ klastą. Pavyzdžiu, keliolikos metų paskaitų amerikiečiams ture viena iš temų buvo tariamas Kinijos ir sovietijos komunistų „skiliamas“. Įspėdavau, kad tai apgaulė. Pasirodo, Golycino knygoje – tai vienas iš pagrindinių įspėjimų. Matyt, man to nezinant, įtikėjome jo įspėjimais, paskleistais dar prieš knygos pasiodymą.

Spaudoje ir kalbose mano naudotas 1960 m. gruodžio 5 d. „Raudonasis manifestas“, paskelbtas pasaulio KP 81 suvažiavime Maskvoje, pasirodo, irgi esąs paminėtas Golycino knygoje. Mane ta informacija pasiekė per vieno JAV politologo liudijimą JAV Senato komitetui. Sovietų psichologinio karo žinovas nurodė, kaip Maskva, puldama JAV kylančias antikomunistines organizacijas, sukūrė „anti-anti-komunistinį“, komunizmo priešus tildantį šurmulį net tarp antikomunistų. Esu nurodės, jog keistu būdu JAV bendruomenėse tai atsirugo nuo komunizmo bėglių. Tą JAV ekspertą, spėtina, pasiekė Vakarams skirti Golycino įspėjimai.

Analizuojant Kinijos ir Rusijos komunistų tariamus

nesutarimus, pasirodo, ir Golycinas ši „anti-anti-komunizmo“ metodą nurodė, kaip plano idėjų dalį. Šių dienų žiniasklaida patvirtina, jog tai buvo paprasta raudonųjų klasta. Mes ką tik išgirdome net apie bendrus kiniečių ir rusų karinius manevrus. Tad galu tik džiaugtis, kad jau nuo 1977 metų pavyko atsidurti tarp raudonąjų klastą atpažistančių, tautos ir žmonijos laisvės siekiančių kovotojų. Mūsų tautos patriotams ir tikrai besisielojaantiems dėl Europos likimo patarciai įsidėmėti, kad Mikojano ir Šelepino planuose, 1960 m. patvirtintuose SSRS KP CK, galutinė pakopa į pasaulinę raudonąją diktatūrą yra Lenino suplanuota „Socialistinė Europos Sąjunga“. Leninas šiandien galėtų džiaugtis žiūrėdamas į antireliginės, antitautinės, antidvasinės, socialistinės eurokratijos įsitvirtinimą Briuselyje. „Euro“ – ne pagal Europą, o pagal tautas perkantį ir parduodantį globalinį pinigą.

Gal kurį nors mūsų politiką ar politologą sudomins įspėjimas, perduotas Vatikano istoriko M. Martino knygoje apie Popiežių Joną Paulių II: „Jis žino, kad didžiausia dieviška bausmė būtų tik balzamas, palyginus su nežmoniškumu ir beširdiskumu, su tokia bedieviška visuomene, kurią sugebėtų sukurti arba lenininis marksizmas arba demokratinis kapitalizmas.“

Žinoma, visi tie įspėjimai, kad reikia kovoti prieš tironiškos pasaulinės valdžios kūrimą, pažadins tik tuos tautiečius, kuriems rūpi vaikų, vairaičių ir tautos ateitis. Suakmenėjusių širdžių materialistams, deja, rūpi tik jų šiandine „laimė“. Tokių yra visose tautose. Nurašykime juos į „nuostolius“. Yra užtekinai gerų žmonių, tik reikia, kad patriotai bendrai veiklai burtusi bent po kelis.

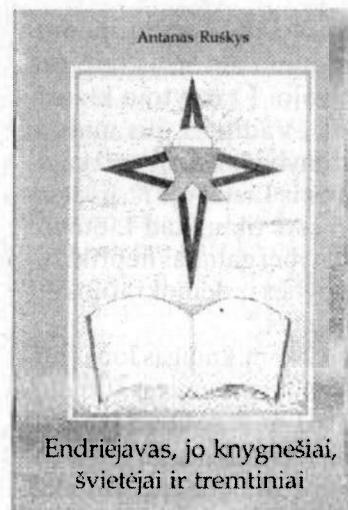
Tautos ir valstybės priešai nebegali prieš tautą naudoti čekisto nagano. Todėl jie siaubingai bijo drąsių patriotų, raštu, peticijomis, telefonų skambučiais, piketais, susibūrimais parodančiu, kad Lietuvos prieš galia stovi ant molinių melo kojų. Tapkime kovos už LAISVĘ ir TIESĄ partizanais be bunkeriu.

Naujos knygos

## Žemaitijos krašto šviesuoliai

Antano Ruškio knygėlė „Endriejavas, jo knygnešiai, švietėjai ir tremtiniai“ skirta nusipelniusiemis to krašto žmonėms. Autorius taip surikiavo įvykius, kaip ystęsi krašto kultūra: nuo lietuviško žodžio draudimo laikų iki praėjusio amžiaus antrosios pusės. Dominuojantis laikotarpis – 1864–1904 metai, kai Lietuvoje vyko slapta kova už gimtojo žodžio išsaugojimą ir ateities kartų likimą. Jų kultūros tyrinėtojai vadina spaudos draudimo gadyne.

Šiandien mes Europoje žinomi dėl tautos didžiavirų pasiaukojimo išsaugant gimtajį žodį – juk caro valdžios draudimui priešinosi kilniausi Lietuvos šviesuoliai – knygnešiai. Per 40 lietuviško žodžio draudimo metų į kovą stojo apie 200 knygnešių. Ir žilagalvės lietuviško kaimo močiutes bei motinos atsirado greta knygnešių. Jos iš elementorių mokė vaikus skaityti ir rašyti lietuviškai. Keliasdešimt lietuviškos spaudos draudimo metų suartino tau-



Endriejavas, jo knygnešiai, švietėjai ir tremtiniai

tą, padėjo brėsti tautinei savime.

Knygelėje minimas Endriejavas – miestelis netoli Klaipėdos. Jis autorius pasirinktas ne atsitiktinai – iš čia kilę, čia gyvenę ir dirbę dauguma Lietuvos šviesuolių durbavosi dėl bendro tikslų: atremti priespaudą, skleisti lietuvišką žodį. Pirmuose puslapiuose įrašyti kanauninko Jono Juozapo Laboko, kungių – Jono Kalvaičio, Justino Lapio, Jono Skuodo, Petro

Ruškio, Petro Lygnugario, Alfonso Lapės, Justino Vaišvilos, pavardės. Prie kiekvienos jų galima drąsiai dėti lygbių ženkla, patvirtinančius buvus visuomenės veikėjais – knygnešiais, literatais, mokslininkais, buvusiais politiniais kaliniais, tremtiniais, nacių aukomis... Jie dirbo Endriejave arba netiesiogiai susiję su šiuo miesteliu.

Nusipelnės tautai žmogus, karys savanoris, tautodailininkas Antanas Ruškys pasikelbė sąrašą darbų, kuriais jamžintas Endriejavo šviesuolių atminimas: pastatyti koplytstulpiai, kryžiai, atstatytos koplytėlės ne tik Endriejave, bet ir Kretingoje, Raudondvarje, Prienų, Pasvalio rajonuose. „Endriejavo krašto knygnešių odisėja primins Lietuvos žmonėms, o ypač jaunajai kartai, tuos sunkius laikus, suteiks galimybę didžiuotis savo tauta, jos istorija“, – rašo knygelės pabaigoje rašytojas Stanislovas Abromavičius.

“Tremtinio” inf.

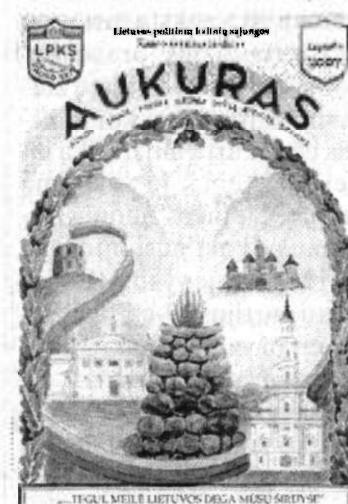
## „Aukuras“ – atminties simbolis

Neseniai Lietuvos politinių kalinių sąjungos Kauno skyrius pradėjo leisti periodinį žurnalą „Aukuras“.

„Mes dar gyvi! – labai simboliškai rašo leidėjai. – Kai stojome kovoti prieš okupantus už Tėvynės Lietuvos laisvę, buvom pasiryžę paaukoti viską, net savo gyvenimus. Mus šaukė protėvių balsas, tų, kurių tikėjimas, ryžtas, kova atlaike negandas ir paliko žemėlapiuose Lietuvos vardą. O juk nemažai tautų liko tik istorijos veikalų puslapiuose... Supratome pareigą sau-goti ir visomis priemonėmis ginti savo Tėvynę, tą mažą lopinėlį, prigludusį prie Baltijos. Ypač tada, o ir dabar, kai Rytuose kaupiasi ir švaiostosi tamsūs ir grėsmingi debesys-agresyvūs, nenuspėjami kaimynai, iki šiol pasiglemžę mūsų protėvių žemų pakraščius.“

Turėti savą, nors ir mažą leidinuką – sena visų mūsų svajonė. Net dabar, kai ji pildoi, kas nors gali paklausti: o kam reikalingas toks leidinys, kai, rodos, tiek daug laikraščių, žurnalų, brošiūrų?

Taip, spaudos tikrai daug, bet dauguma – komerciniai lediniai, spausdinantys medžiagas savajam klanui, imantys didelius pinigus iš svetimyjų. Ir nedaug leidinių, visų pirma katalikiškų, patriotinių, kurie toleruoja įvairias palaves skaitytojų mintis, skir-



tingas nuomones“.

LPKS pirmininkas Seimo narys Antanas Stasiškis irgi džiaugiasi leidiniu, sakydamas, kad einame Atkurtos Lietuvos keliu. Einame ir klumpame. Krentame į purvyną, keliamės ir vėl einame. Tik dabar pradedame suvokti, kokį baisų palikimą gavome iš okupanto ir nužmogėjusio bolševikinio režimo. Moralinis luošumas persekoja valdžios vyrus. Neaplenkia jis ir eilinių piliecių. Melas ir godumas studiai tarnauti bet kam, be jokios atsakomybės jausmo. Bet mes einame!“

Pirmas blynas gal ir nepri-sviilo, nedideliamė leidinėlyje spausdintos medžiagos turėtų sudominti skaitytoją. Štai LPKS Kauno skyrius pirminknas Sigitas Grigaitis nuo-

širdžiai kreipiasi į Lietuvos jaunimą, kviesdamas jį ne išsivaikščioti po pasaulį, o eiti į politiką, keisti susabarėjusių ir korupnuotą biurokratiją. Pradėta spausdinti šio skyriaus istorija, pasakojama apie pokario įvykių atminimo įamžinimą Jonavos r. ir Domeikavoje (Kauno r.). Sudominas Anelės Kupstienės pasakojimas „Bunkeryje po krošnimi“ apie Antano Petrikonio iš Mociškėnų k., Miroslavovo valsč., Alytaus aps. gyvenimo istorija, pokario rezistencijos kovas. Kaunietis Leonas Juškevičius atsimini muose „Žiauri lemtis“ pasaikoja apie pagalbą partizanams ir kelionės po Magadano lagerius, o raudondvariškis, poetas ir tautodailininkas Antanas Ruškys samprotauja apie pastarųjų dviejų amžių okupaciją, pavadindamas rašini „Rusiskas jungas“.

Nors pirmasis numeris išleistas nedidelės apimties, tačiau jo leidėjai tiksi, kad su kiekvienu žingsniu jie tvirtės. Dėl to laukia skaitytojų atsiliepimų, taip pat rašinių apie savo išgyvenimus, gražių istorijų, įdomių nuotraukų. Nevengs spausdinti ir buvusių politinių kalinių kūrybos.

Visas leidinys skelbiasamas Lietuvos Respublikos Seimo tinklalapyje [www.lrs.lt](http://www.lrs.lt)

Stanislovas ABROMAVIČIUS



2007 m. gruodžio 21 d.

## Pilnatvės valandos

Pabendravus su žmonėmis, kurie "turi reikalų" su vaikais, pastebi, kad jie linksmi ir šmaikštūs, geba pažerti tik vaikams suprantamus išminties karoliukus, jų žodynai – puikiai "adaptuotas" vaikams, su jais nenuobodu ir linksmi. Viena tokį gyvybe ir neįsemama energija trykštantių moterų – kaunietė Janina Ulinskienė - Sinkevičiutė. Ji – ilgametė LPKTS choro "Ilgesys" narė, rašo eiléraščius vaikams. Šį rudenį skaitytojams pristatė savo penktąją knygelę.

Kai paklausiau Janinos, kas ją pastumėjo į eiléraščių šalį, moteris atsakė: "Eiles pradėjau rašyti Krakių pradinėje mokykloje, gal ketvirtijoje ar penktijoje klasėje. Tačiau netrukus eiliaivimo "maišas užsiriso". Kai pati pakviečiau kelis mokinukus į rašančiųjų būrelį, sužinojusi apie tai mokytoja liepė "sambūrį išformuoti". Tokie buvo pokario metai – jokių grupelių, be pionierių ir komjaunimo organizacijų, mokykloje negalėjo būti", – prisimena Janina Ulinskienė. Toks



Janina Ulinskienė



Po koncerto... Janina Ulinskienė viduryje

mokytojos elgesys ilgam priseno Janinos širdy norą rašyti. Jei ką ir parašydavo, tai tik sau... Baltą popieriaus ląpą paėmė po daugelio metų, dirbdama Kauno radio gamykloje, kur įvairiausiu būrelių, ratelių, susibūrimų buvo kiek kieno širdis geidė. Tarp jų – puikiai įvertintas literatūrų būrelis. Jame lankydavosi žymūs Kauno poetai ir prozininkai, susipažindavo su rašančiųjų kūryba, patardavo, nukreipdavo tinkamalinkme. Janina Ulinskienė rašė, ką diktavo širdis. Sąsiuvinius, pilnus eiléraščių, siuvo į vie-

ną, kaupė būsimai knygelei. Kartą savo kūrybą parodė poetui, kompozitorui Antanui Paulavičiui. Jis pirmas įžiebė pasitikėjimo ugnį; "Rašyk, Janina, – sakė literatas. – Vaikams dabar mažai kas rašo. Tavo eiléraščiai jiems suprantami ir reikalingi".

Naujų posmų širdy susikaupė gimus vaikaičiams. Reikėjo pačiai sukurti pasaką, deklamuoti eiléraščių, padainuoti dainelių apie gamtą, žvėrelius ir paukštelius, apie gerus darbus, kuriuos privalo atliki vaikai, apie pagarbą vyresniesiems... Tokia tema bu-

vo arčiausiai Janinos širdies ir ji pradėjo produktyviai dirbti. Pirmoji knygelė "Boružėlės draugai" išleista 2003 metais. "Kas iškirpo per pievą takelį? Kas nudažė žolytę žaliai? Kas įkišo į žemę medelį? Kas iškėlė saulytę aukštai?" – tokius nuoširdžių, vaikiško žingeidumo sklidinėti eilių su kaupu visose Janinos Ulinskienės knygelėse: "Zuikio laimė", "Bitės batai", "Peliukogodos". Įdomu tai, kad visos knygeles iliustravo jos vaikaičiai: Deividas, Rytis, Gintė ir Grytė. Tiesa, ranką pridėjo ir marte-lė – Lina Ulinskienė.

Trečioji eiléraščių knygelė "Norėčiau būti paukštė" – suaugusiesiems. Eiléraščiai apie gamtą, žmogiškuosius santykius, šventes: "Taip greitai bėga metų metai! Nuo pat vaikystės lig senatvės. / Ir sukas sukas laiko ratai, / Pripildyti brandžios pilnatvės (eil. "Bėga metai").

Veikli, energinga, sklidina emocijų – taip galima apibūdinti Janiną Ulinskienę. Ją sutiksi visur – dainų šventėse, LPKTS renginiuose, teatrų premjerose, vaikštinėjančią gamtos prieglobstyje... Energi-

jos ir gyvybingumo jai galima tik pavydėti. "Kartais taip įsisuku, kad ir 24 paros valandų pritrūksta, – juokauja Janina. – Gyvenimo pilnatvę pajuntu tada, kai vaikaičiai kartu, kai vaikams gerai sekasi, – su vyrų Vytautu užaugino du sūnus Rimantą ir Egidijų, – Kai namai prisipildo jų šurmilio. Tada su vyrų sėdime lyg palaiminti karaliai ir džiaugiamės gyvenimo atkarpa, kurią mums skyrė Aukščiausiasis".

**Aušra ŠUOPYTĖ**  
Nuotraukos iš asmeninio J.Ulinskienės albumo

## Sveikiname

Šiandien Tau gélés, gražūs posmai –  
Tai padéka, kad toks esi.  
Už Tavo sėkmę skamba tostai,  
Tau ačiū sakome visi.

**Broniu VALAITI**, buvusi Kengyro lagerio kalinių SB-889, bebaimi politinių kalinių sukiliimo dalyvi, dailininkė, poetė, sveikiname garbingo 80-ojo jubiliejaus proga. Telydi Tave dangiška palaima ir nuoširdūs palinkėjimai.

**Buvę Kengyro lagerio kaliniai**



Lyg rogių varpelį girdi –  
Kalėdos užgimsta širdy.  
Ateina ta valanda,  
Kai žodžiai pavirsta malda.

(K. Bradūnas)  
Mieli likimo broliai ir sesės, sveikiname šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga.

**LPKTS Palangos filialas**

Mielieji,  
mus įvykiai vis giliau stumia į gyvenimo verpetus... Teatneša  
šv. Kalėdų stebuklas ilgai lauką prasmingų darbų atokvėpi ir  
įkvepia bei sustiprina Jus naujiems prasmingiem sumanymams  
dėl mūsų Tėvynės.  
Laimingu 2008-ųjų metų!

**LLKS valdyba**

## Seime – Kūčių rimties nuotaikos

Gruodžio 13 d. gausus būrys Seimo darbuotojų ir Seimo narių, pakviestų Tėvynės sąjungos Politinių kalinių ir tremtinių frakcijos pirmininkės, Seimo narės Vincės Vaidavutės Margevičienės, susirinko į Seimo galeriją prie Kūčių stalo.

Seimos Kūčių stalas, ruginė Kūčių duona, kūčiai, kūciukai su aguonpieniui, morkų pyragas su datulėmis, rauginčio avižų kiseliaus pudingas ir kitokie šių laikų Lietuvoje gana egzotiški patiekalai, tikras mūsų etnokultūros paveldas, buvo patiekti kaip meno kūriniai. Ypatingo dėmesio sulaukė grikių tortas su juodujų serbentų padažu. Su nuostaba žmonės ragavo puošnų tortą, iškeptą iš grikių ir kitokių neįprastai paprastų ingredientų.

Susidomėjusių Seimo darbuotojų smalsumą tenkino gražiais tautiniai drabužiai pasirėdžiusios šių kulinarinių grožybų autorės – „gaspadi-nės“, visus norinčius supažindinusios su Kūčių stalo ruošimo tradicijomis, Kūčių stalo simbolika ir paslaptiniais patiekalų receptais. Visi pageidaujantys turėjo puikią galimybę artėjant Kūčioms bei šv. Kalėdoms pasisemti nau-



Nuostabą sukelęs grikių tortas – kaip meno kūrinys  
jų idėjų, kaip papuošti stalą  
ir pajavairinti jų naujais patiekalais.

Šio renginio dvasia buvo ypatinga dėl skambėjusios gitарų muzikos bei Advento giesmių. Seimo narei V. V. Margevičienei parodo-majį Kūčių stalą paruošti padėjo Kauno jungtinio sveikatos klubo bei Kauno paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centro nariai ir darbuotojai.

**"Tremtinio" inf.**  
A.Škiudaitės nuotrauka



Prieš 70 metų aukščiausiuju SSRS partinių organų sprendimu išsiplėtė eilinis kruvinas „valymas“, kuris tęsėsi apie trejus metus. Komunistų diktatūrą visada – ir prieš, ir po 1937 metų – lydėjo politinės represijos. Tačiau 1937-ieji žmonių atmintyje liko kaip siaubingiausias masiškų represijų ir žudynių simbolis, dar vadinamas Didžiuoju teroru.

1937-ieji – tai gigantiškas represijų mastas. Jis apėmė visus visuomenės sluoksnius, tautybes, konfesijas, regionus. Palietė ūkinį, karinį, politinį elitą. Represuotųjų skaičius viršijo 2 mln. žmonių.

Tai liudija nuosprendžių žiaurumas, daugiau kaip 700 tūkst. areštuotųjų įvykdyta mirties bausmė. Tai neturinti precedento planinė spec. operacijų kampanija. Ją griežtai kontroliavo aukščiausioji partinė vadovybė. Buvo skiriami „limitai“ kiekvienam regionui – areštams ir planiniai skaičiai sušaudymui. Areštų logika daugumai žmonių atrodė mīslinga, prieštaraujanti sveikam prouti. Tvyrojo visuotinė baimė ir nepasitikėjimas savimi. Vėliau atsirado mitas, aiškinantis, kad teroras buvo nukreiptas prieš senus bolševikus, bet iš tikrujų daugiausia represuodavo ir sušaudydavo paprastus žmones, nesusijusius su valstybine partine nomenklatura. Tai pasaulio istorijoje nežinomi didžuliai melagingų kaltinimų mastai. Areštuoti galėjo už tai, kad priklauso kuriai nors gyventojų kategorijai, nurodytai NKVD operatyviniuose įsakymuose. Suformuluoti individualią kaltę buvo tardytojų rūpestis. Tai viduramžių inkvizitorų raganų medžioklės atgaivinimas su 19 a. masiškai taikomais išradiniais kankinimų metodais. Tai ypač uždaras represinių bausmių charakteris, sisteminis oficialus melas. Tai žedinė nusikaltelį, apsredžiusi valstybiniais mundurais, susijusių tarpusavyje, priklausomybė.

Visos visuomeninio gyvenimo formos – kultūros, mokslo, religijos ir kitos, buvo likviduotos arba pakeistos muliažais, imitacijomis. Po ideologinio apdorojimo žmones jau galima buvo nai-kinti ir tuo pačiu ištrinti iš visuomenės sąmonės supratimą apie neprilausomybę, pilietinę atsakomybę, žmogišką solidarumą.

1937 m. visuomenėje susiformavo dviprasmis mąstymas. Asmeninė žmogaus patirtis, patekusi į represijų girnas, negalėjo nustatyti bendro įvykių vaizdo. Veiksmo mastas, struktūra, represijų

mechanizmas nuo visuomenės liko uždari. Šiuo metu, kai atsirado galimybė prieiti prie šaltinių, galima geriau įsivaizduoti Didžiojo teroro brėžinį. Pateiktoje įvykių kronikoje, įterpiant minimalius komentarus, stengiamasi duoti tik apytikrį represinės eigos procesą. Tegul faktai kalba patys.

Kronika remiasi VKP (b) CK ir NKVD dokumentais, reglamentavusiais represijų dinamiką, jų ideologinius, kiekybinius ir procesinius parametrus.

Didžiojo teroro laikotarpi galima suskirstyti į 4 periodus:

1. 1936 m. spalis–1937 m. vasaris. Baudžiamųjų organų persitarkymas nukreiptas į partinių, karinių, administraciinių, kadrų ir elito valymą nuo potencialios opozicijos. Imperialistinės grėsmės nuo jau visų pirma pražudė savo gretose turėtų vienminčių gvardiją.

2. 1937 m. kovas–birželis. Dekretinė kova prieš dviprasmiškumą ir užsienio žvalgybų agentus. Tęsėsi ūkinio, karinio ir partinio elito valymas. Planuojamos naujos masinės represijos prieš potencialų agresorių – buožių, nacionalinių diasporų atstovų – socialinę bazę.

3. 1937 m. liepa–1938 m. spalis. Masinės represijos prieš buožes, nacionalines diasporas, tėvynės išdavikų šeimos narius; kova intensyvėjo prieš karinį – fašistinį sėmokslą armijos gretose, prieš kenkėjus įvairiose liaudies ūkio srityse.

4. 1938 m. spalis–1939 m. Vadinamas Berijos atžiliemas. Liovėsi masinės represijos, panaikintypatingieji represijų mechanizmai, iš dalies paleisti kaliniai; rotacija ir Ježovo kadrų sunaikinimas.

Šioje kronikoje pateikiamā nedaugfoninių įvykių, kurie padeda geriau atskleisti politinį ir socialinį represijų kontekstą. Akcentuojamas nacionalinis klausimas. Atėityje turėdamis daugiau istorinės archyvinės medžiagos, tikimės ši istorinį laikotarpi plačiau ir detalizuotiau aprašyti.

1936 m. kovo 25 d. Vidaus reikalų liaudies komisaras G. Jagoda pateikė VKP (b) CK pasiūlymą visus trockininkus, esančius tremtyje, areštuoti ir išsiųsti į tolimus lagerius, trockininkus pašalinti iš partijos gretu, atimti dokumentus ir „Ypatingojo pasitarimo“ sprendimui išsiųsti į lagerius 5 m. Išsiaiškinus, kad jie vykdė teroristinę veiklą,

## Didysis teroras

1936–1938 metų dokumentų ir įvykių kronika

sušaudyti. Kovo 31 d. savo teigiamą atsiliepimą pateikė ir SSRS prokuroras A. Vyšinskij.

Balandžio 28 d. Liaudies komisarų taryba išleido nutarimą dėl 15 tūkst. lenkų ir vokiečių ūkių iškeldinimo iš Ukrainos SSR į Karagandos sritį. Prievertinio iškeldinimo motyvacija – pasienio rajonų valymas nuo nepatikimų elementų. Iš viso buvo iškeldinta 69 tūkst. 283 žmonės.

Rugsėjo 25 d. Stalino ir Ždanovo telegrama Politbiuru iš Sočio: „Manome, kad absoliučiai būtina ir kuo skubiau paskirti drg. Ježovą Viðaus reikalų liaudies komisaru. Jagoda aiškiai nesusitvarko su jam keliamais uždaviniais“. Išsiaiškinant Trockio ir Zinovjevo bloką OGPU pavėlavo 4 metus.

1937 m. sausio 6 d. vyko vienas sasajunginis gyventojų surašymas. Gautas šalies žmonių skaičius pasirodė žymiai mažesnis negu buvo tikėtasi. Buvo paskelbtai ir išlapinti neteisingi surašymo rezultatai (rugsėjo mėn.). Surašymo akcijos organizatoriai ir vykdėjai – represuoti.

Sausio 9 d. išleista NKVD direktyva „Apie kontrrevoliucinių elementų iškeldinimą iš Azerbaidžano SSR į Iraną ir tolimuosisi SSR rajonus“. Dar 1936 m. gruodžio 17 d. Liaudies komisarų tarybos nutarimui buvo numatyta iš Baku į pasienio rajonų iškelianti 2,5 tūkst. Iranų piliečių (pašalinus iš partijos ir nedirbančių visuomenei naudingos darbo, turėjusius teistumą, buvusius perbėgelius), taip pat 700 kontrrevoliucinių elementų šeimų – buožių, beku, šventikų, anksčiau teistuų.

Sausio 23–30 d. vyko antras atviras teisminis procesas „Apie lygiagretų antisovietinių trockininkų centrą“ Maskvoje. Teismo pirmininkas V. Ulrichas, valstybės kaltintojas A. Vyšinskij. Kaltinamieji: G. Piatakov, K. Radek, L. Serebriakov, G. Sokolmikov ir kiti, kaltinti organizavę sabotažą, diversijas, šnipinėjė Vokietijos ir Japonijos naujaidai, dalyvavę sėmokslė turėdamis suskaldyti SSRS ir restauruoti kapitalizmą. 13 žmonių nuteisti sušaudyti. Nuosprendis įvykdytas 1937 m. vasario 1 d. Laikraščiuose prasidėjo propagandinė kampanija, demonstruojanti masinių žmonių entuziazmą ir neapykantą „liaudies priešams“.

Vasario 23–kovo 5 d. įvykės VKP (b) CK Plenumas skirtas masinių represijų politiniam pagrindimui. Represijos buvo vykdomos tarp ūki-

nio ir partinio elito. Pašalinti iš partijos ir areštuoti Bucharin ir Rykov. Stalinas padarė pranešimą apie partinio darbo trūkumus ir priemonių tai-

kymą likviduojant trockininkus, dvielidžius. Buvo postuluojama negailestinga kova kaip svarbiausias šiame etape partijos darbo prioritetas. Pa-

brėžta, kad kovoje su prieš nebeužtenka senų įtikinėjimo metodų, reikia imtis naujų triuškinančių veiksmų. Ple-

nume pasisakė 73 žmonės.

Netrukus 56 iš jų buvo sušau-

dyti, du patys nusižudė.

Kovo 15 d. išėjo NKVD įsakymas, griežtinantis ypatingosios paskirties kalėjimų režimą. Politiniams kaliniams galutinai panaikintas dar nuo 1920 m. buvęs spe-

cialis režimas.

Kovo 17 d. SSRS išleistas

įsakymas, be administracijos

sutikimo draudžiantis valstie-

ciam išeiti iš kolūkių. Teisiš-

ai įformintas valstiečių su-

varžymas.

Kovo 29 d. Politbiuras nu-

tarė siūlyti Gyvybos liaudies

komisariatui iš darbininkų ir

valstiečių Raudonosios ar-

mijos sudėties pašalinti vi-

sus komandinio sastato ka-

rius, kurie anksčiau politi-

niais sumetimais buvo paša-

linti iš VKP (b) gretų.

V. Putna, V. Primakov, A. Kork, R. Eideman, B. Feldman, nuteisti mirties bausme (sušaudytu birželio 12 d.). Prasidėjo masiniai areštai armijoje. Per dvejus metus buvo represuota nuo maršalo iki eilinio kareivio 32 tūkst. karių.

Liepos 5 d. išleistas Politbiuro nutarimas nuteistus už Tėvynės išdavimą žmones įkalinti lageriuose 5–8 metams. Vai-

kus patalpinti į vaikų namus

ir uždarus internatus.

Liepos 20 d. išleistas Politbiuro nutarimas, reikalaujančias, kad NKVD paskelbtų įsa-

kytmą dėl visų vokiečių, dir-

bančių gynybos pramonėje, ir

dalijų išsiųstų į užsienį. NKVD

išleidžio nutarimą, įpareigojan-

čią pradėti detalią apskaitą as-

menų, dirbančių geležinkelio

transporte, lenkų perbėgelių,

karinės belaisvių, buvusių lenkų

legionierių, antisovietinių par-

tių narių, nepriklausomai nuo

to, ar apie juos yra kompromi-

tuojančios medžiagos, ar né-

ra. Vyko intensyvus pasiruo-

šimas „lenkų operacijai“.

Liepos 25 d. išleistas ope-

ratyvinis NKVD įsakymas Nr. 00439 „Apie operaciją

prieš vokiečius, įtariamus šni-

pinėjimui prieš SSRS“. Areštai

prasidėjo liepos 29 d. Ru-

denų operacija išplito į kitas

vokiečių kategorijas. Pagal

„vokiečių operaciją“ buvo nuteisti 55 005 žmonės, iš jų

41 898 sušaudyti.

Liepos 31 d. išėjo operaty-



Vidaus reikalų liaudies komisaras N. Ježov su grupe regioninių valstybės saugumo vadovų pasitarime dėl masinių opera-

cijų vykdymo. 1937 m. birželis

Birželio 8 d. išleista NKVD direktyva „Apie agentūrinį-operatyvinį darbą anti-sovietinė turkų ir totorių nacionalinėse organizacijose“. Pastebimas nacionalistinių elementų aktyvumas Azerbaidžane, Kryme, Totorijoje, Uzbekistane, Tadžikistane, Kazachstane. Užimami vadovaujami postai, blokujami su trockininkais ir orientuojamasi į fašizmą. Įsakoma visose rytinėse nacionalių respublikose sutriuškinti nationalistinį pogrindį. Ši darbą laikyti aukščiausio laipsnio svarbumu.

Birželio 11 d. bylą dėl karinio – fašistinio sėmokslė Raudonojoje armijoje tikrino Aukščiausiojo teismo pirminkas V. Ulrichas, valstybės kaltintojas A. Vyšinskij. Aštuoni vadas – M. Tuchačevskij, J. Jakiras, T. Uborevičius,

(Bus daugiau)

Parengė Jonas LUKŠĖ



Jau šiandien guli ant šieno Atpirkėjas žmonijos.  
Šiam Karaliui Visagaliui nėr vietelės tinkamos...  
Piemenėliai paskubėkite, dovanas Jam savo dékit,  
Kaip pasaulio Viešpačiui...

Tikinčiųjų pasaulio bažnyčiose Advento paskutinės savaitės laikotarpiui nutilę vėl skambėjo vargonų muzikos ir šventinių giesmių garsai. Pasaulio žmonija su vilties ir džiaugsmo ašaromis šventė Kūdikėlio Jėzaus Gimimo šventę. Tik komunizmo citadelės Kremliaus išugdyti budeliai, ištroskė karine jéga užgrobtų kraštų, ramių gyventojų krauso, negailestingai gaudė ir žudė jų doktrinai nepričiančius, pačių išsigalvotus „liaudies priešus“...

1944 m. šv. Kalėdos išimtinos kaip nekaltų Žarstos kaimo gyventojų Mieldažių šeimos žiaurios tragedijos diena. Prieš pat 1945 m. šv. Kalėdas į Šilavoto valsč. Žarstos k. Antano Mieldažio sodybą pavakare atsibastė neužstatyto NKVD dalinio kareivai. Per kiemą tvarto link kiek skubotu žingsniu einanti Joną Mieldažį nukrito nužmogėjusio čekisto kulka. I sodybos trobesius prapliupo kulkosvaidžio ir šautuvu padegamųjų kulkų spiecius. Suliepsnojo gyvenamas namas. Jame sudegė lovoje gulėjęs pasiligojės Antanas Mieldažys ir kieme nušauto Jono motina Ona Mieldažienė. Tik trečią po tragiškos „vaduotojų“ egzekucijos dieną keli išdrisė kaimynai atėjo į nuodėguliais nubartytą sodybos kiemą. Surinkę kieme ir buvusios trobos vietoje nuodėgulių sąvartoje sudesuisių žmonių kaulelius palaidojo Šilavoto kapinėse.

1944 m. šv. Kalėdų antros dienos vidurnaktį partizanų grupelė: Žaliavelnis, jo brolis Tabokius, Žaibas, Šatas, Žaliukas ir Bizūnas, per Šilavoto-Pažarsčio trakelius atėjo į Šilavotą. Išdaužė Vykdomojo komiteto raštinės kiemo pusės langą, partizanai: Žaliavelnis, Satas ir Žaliukas, jšoko į vidų ir „revizavo“ valsčiaus darbinės veiklos dokumentus. Susirinkę juos dominančius dokumentus, pylavę kvitus, jų registracijos knygas ir dar neužpildytus pylavų blankus, likusių dokumentus sukišo į krosnį ir sudegino. Ant rašomosios mašinėlės „Remington“ klaviatūros „nuleidę“ automato buožę, partizanai pasitraukė Jiesios link.

1945 m. šv. Kalėdų antrą dieną Bagotosios miške besiilsinčių Stirnos rinktinės Žiličio kuopos partizanų sto-

vyklą puolė gausios NKVD pajėgos. Kuopos vado Bronius Brazauskas-Sakalo vadovaujami partizanai, atkakliaose kautynėse nukovė aštunis priešo kareivius, iš apsusities prasiveržė ir atskiromis grupelėmis pasitraukė į Kazlų Rūdos miškų masyvą. Prie Krūvelių kaimo kulkosvaidžio ugnimi dengdamas besitraukiančius būrio kovotojus žuvo būrio vadas Pranas Andriuš-Šapalas, g. 1914 m., iš Mūriniškės kaimo.

1945 m. šv. Kalėdų naktis... Nesmarkiai šalo. Geležinio Vilko rinktinės Gedimino kuopos vadas Vytautas Marčiulionis-Viesulas ir du partizanai viešėjo netoli savo tėviškės – Pašventupio kaimo, kaimyno sodyboje. Paryčiais, jau pasirengus išeiti, subildėjo lauko durys. Partizanas Justinas Kvainauskas-Gaidys išėjo į priemonę ir pro duris paleido kulkosvaidžio seriją. Partizano Tigro teigimu, nukovė Prienų NKGB kapitoną Kruglovą ir leitenantą Marcinkevičių. Staiga iš namo į kiemą išsokę partizanai dar nukovė sovietų seržantą. Iš kieme sukrauto šiaudų kūgio paleista priešo automato serija sužeidė kuopos vadą Viesulą ir partizaną Kazimierą Pypli-Tigą, būsimą legendinį Mažytį.

1946-ųjų Kūcių vakaras. Nedidelio šaltuko sukaustyti laukus dengė puraus sniego danga. Sutemos į vieną Balsupių kaimo ūkininko sodybą švēsti Kūcių rinkosi Tauro apygardos štabo pareigūnai ir kviečiai. Sniege įmintus jų pėdsakus greitai užpustė žvarbaus šiaurės - varkarū vėjo pažeme genama smulkaus sniego pudra... Prie šventinio stalo susėdė kalėdaiti laužė ir linkėjimais dali-josi apygardos vadas Žvejys, Vytauto rinktinės vadas Vampyras, štabo viršininkas Kunigaikštis, Žalgirio rinktinės vadas Kazokas, jo brolis, Ūkio skyriaus viršininkas Perkūnas ir sodybos šeimininkai. Pirmosios šv. Kalėdų dienos naktį atvykės Kūcioms kviečias apygardos kapelionas Justinas Lelešius-Grafas savo dienoraštyje rašė: „Man nemažas surprizas – apygardoje suruoštos vaišės. Susirinkę visi štabo pareigūnai. Be to, vaišėse dalyvauja keletas ryšininkų, kurios savo pasi-aikoju imi mūsų organizaciją ja yra įdėjusios didelį indėlį...“

1945 m. šv. Kalėdų antrą dieną Bagotosios miške besiilsinčių Stirnos rinktinės Žiličio kuopos partizanų sto-

## Šventų Kalėdų įvykiai, kautynės ir aukos Tauro apygardoje

Vytautas JUODSNUKIS, Laisvės kovų dalyvis

Antrą šv. Kalėdų dieną apygardos pareigūnai svarstė štabo veiklos pagyvinimo klausimą. Apygardos vadas Žvejas ir štabo viršininkas Gediminas pasirašė Tauro apygardai įsakymą nr. 39, kuriuo keli štabo pareigūnai buvo paskirti atsakingoms pariegos. Keli kovotojai apdovanoti juostelėmis „Už narsumą“ ir „Už uolumą“.

Kūcių dieną penki Vytauto rinktinės 3 kuopos partizanai Balsupių kaimė susidūrė su Gižų valsč. NKVD įgulos dalinio kareiviais. Kautynėse žuvo partizanas Albinas Kižinaitis-Šermukšnis iš Šilakalnio k., Gižų valsč. Kiti pasitraukė.

1946 m. gruodžio 24 d. va-kare Geležinio Vilko rinktinės 3 kuopos 2 būrio vadas Par-tis pakvietė kuopos vadą, rinktinės štabo pareigūnus ir kelis būrio kovotojus švesti Kūcias. Vakare snyguriuojant Skardupio kaimo Juočių sodyboje prie padengto Kūcių stalo susėdo: 3 kuopos vadas Dešinys, 2 kuopos vadas, GVRN Žvalgybos skyriaus viršininkas Tigras, Ryšių skyriaus viršininkas Kurtas, štabo Globos poskyrio viršininkas Kairys ir per dešimt partizanų. Vos sulaužius ir pasidalijus kalėdaičius, į tropą atėjės sargybos postų vadovas Speigas pranešė, jog Skardupio-Pajiesio kelyje pastebėta priešo kareivių grupė. Patyruo-sio fronto kario, kuopos vado, buvusio Lietuvos viršilos Kazimiero Pinkvartos-Dešinio įsakymu, partizanai pašokę sudarė du atskirus gynybos būrius ir tyliai pasitraukė į priešingas sodybos puses. Užėmusios tinkamas pozicijas, abi partizanų grupės: viena – Mozūriškių pamškėje, kita – prie Klebiškio miško, į kaimo keliu slenkančius enkavēdistus atidengė kryžminę ugnį. Nesi-vėlė į atviras kautynes okupantai susirinko sužeistu-sius ir atsitraukė. Apšaudy-dami partizanai apie du ki-lometrus persekojo Šilavoto link besitraukiantį priešą.

Pastatę sustiprintas sargybas partizanų vadai grįžo į Juočių sodybą ir iki „pirmujų gaidžių“ tėsė Kūcių vaišes. Pragyduis antrėsiems gai-džiams, partizanai padėkojo šeimininkas ir žengdamis „pėda į pėdą“, kad puriame snie-

ge liktų tik vieno žmogaus pėdsakas, pasitraukė į Klebiškio mišką.

Prašvitus nuo tada vadintos Rutkutės sankryžos į Skardupį atburzgė trys stačių kareivių prigrūsti amerikietiški automobiliai. Gal dvi valandas slankioje pagriais ir betiksliai pašaudę, kaimo šunų aploti, enkavē-distai išvažiavo.

Bene skaudžiausiai partizanų gretos nukentėjo per 1947-ųjų Kalėdas. Kūcių naktį šeši GVRN 54 kuopos partizanai, pasivaišinę prie Kūcių stalo, dvikinkėmis roges važiavo aplankytį Guogų kaimę gyvenančias Bliuvų merginas. Važiuojant per įmigusį Šerninės kaimą, į partizanus krito sutiktų Kazlų Rūdos MGB karinio dalinio ginklų ugnis. Pirmieji okupanto šūviai nukirto 1 būrio partizanus: Albiną Buzą-Bijūną, g. 1926 m., iš Kazimieravo k., Garliavos valsč., ir jauną, vos iš būrių įstojujį Vincą Ciuoderi-Balandį, g. 1928 m., iš Sirgučių kaimo. Iš rogių išvirtęs kuopos vadas pusk. Stasys Vaičiulevičius-Kazokas kulkosvaidžio ugnimi kiek prigesino priešo puolimą, leisdamas pasitraukti atsišaudantiesiems: kuopininkui Kazimierui Akelaičiui-Vėtrai, 2 būrio skyrininkui Vytui Naujokui-Jupiteriui ir eiliniams Vytui Čiuoderiui-Magikui.

1947 m. gruodžio 26 d., antrą Kalėdų dieną, Šilavoto valsč. Šiūrupio k. Juodsnukių sodyboje buvusios pradžios mokyklos klasėje, ilsejosi Geležinio Vilko rinktinės štabo Ūkio skyriaus viršininkas Kurtas, Skirgaila. Ūkanotos dienos popietė nei partizanas, nei šeimininkės nepastenėjo pajesiai slenkančios Šilavoto MGB karinės įgulos 12-15 emgiebistų grupės. Tik Jiesios pakrantėje pastebėjės pavoju, iš daugelio kautynių laimingai pasitraukęs partizanas, spėjės perbėgti kiemą, užšoko ant tvarto. Čekistams ir kareiviams pradėjus sodybos pastatų kratą, Skirgaila ištvarto traukėsi Naujojo Klebiškio sodybų link. Nesėpusių peršokti Klebiškio-Veiverių žvyrkelį, partizaną pakirto priešo kulką.

Peršauta galva Skirgaila, Kurtą parvezė į Šilavotą ir numetė prie stribyno „mūrelį“. Stribui Juozui Lapinskui be-

sityčiojant iš nukauto partizano, Šilavoto „Muravojovas-korikas“ leitenantas Vasilijus Kolesovas, stovėdamas šalia, pasišaipė iš „jaunesniojo brolio“ stribio: „Jei tik šitas stiprus vyras galėtų bent pirštelių pajudinti, tai tave kaip šveis-tut per šitos bažnyčios stogą...“

Pavakare partizanas Kle-mensas Baltrušaitis-Skirgaila, Kurtas mirė. Stribų atvaryti miestelio gyventojai Motiejus Spūdys ir Vitas Krūvelis partizano palaikus palaidojo Šilavoto nekrikštytų kūdikių kapinių dalyje. Motiejus Spūdys kapo duobėje paguldytu Klemenso veidą uždengė ga-balėliu drobės...

Birutės rinktinės štabo viršininkas puskarininkis Jurgis Račyla-Šarvas, g. 1917 m., vi-są dieną buvo štabo būstinėje, Mauručių k. Vyšniauskų sodyboje. Vakare sumanęs aplankytį namus ir su šeima švesti Kūcias, prieš vidurnaktį išėjo į būstinės ir pasuko Šilėnų kaimo link. Einant pro Alvydo Skučo alksnyną, partizaną pasitiko Veiverių MGB garnizonu šūviai.

Netikėtai užpultas partizanas atsišaudydamas metėsi į laukus. Tik peršokus nuo Mauručių Šilėnų link vedantį vieškelį, prie šalikelėje augusios liepos partizaną Šarvą nukirto emgiebistų kulkosvaidžio serijos šūviai.

Stribų iš namų išvarytas A. Skučas, pakinkęs į roges arklį, nukauto partizano kūną nuvežė į Veiverių stribyną.

Jonas Čiuplys gimė 1919 m. Pilėnų k., Kalvarijos valsč., vidutinių ūkininkų šeime. Šaukiamas į sovietų armiją, slapstėsi. 1945 m. pradžioje Jonas Čiuplys Zylės slapyvardžiu įstojo į Perkūno rinktinės partizanų gretas. 1946 m. vasarą išformavus šią rinktinę buvo paskirtas Vytauto rinktinės 4 kuopos 3 būrio vadu.

1947 m. antrą šv. Kalėdų dieną, Kalvarijos MGB įgulos kareiviams krečiant gyventojų sodybas, Smalnyčėnų kaimė pas Ferencus viešėjės DLK Vytauto rinktinės 4 kuopos 3 būrio vadas J. Čiuplys-Zylė ir partizano Kabelio tévas Antanas Bieliūnas, g. 1888 m., buvo nukauti. Kūnus nuvežė į Bartninkus.

(Bus daugiau)



## Su Jonu Noreika – daugiau kaip dešimtmetį

Šukioniuose, Pakruojo r., apie Joną Noreiką kalbėta nedaug: vietos bibliotekininkės Janinos Brazdžionienės užraštuose prisiminimuose minima sodyba, kurioje gyvenę Anelė ir Baltrus Noreikos, ūkininkai, iš kurių nuomota žemės... Mažoka žinių teikė ir rajono vyr. kraštotoyrininkės Genės Juodytės lietuviškų enciklopedijų išrašai bei dažnai rekomenduojama S. Ylos knyga „Žmonės ir žvėry dievų miške“. Šiandien, kai apie jį, pirmajį Šiaulių apskrities viršininką, kapitoną Generolią Vétram, skaitome išsamiai V. Ašmenisko studiją, kai mūsų pagrindinė mokykla tapo kraštiečio atminimo įamžinimo centru, reikėtų nepamiršti, kad „sugrįžimo“ pradžia buvo tikėjimas žmogumi, nuostatomis ir siekiais, neįtikusiais fašistinei ir sovietų valdžiai („aš norėjau kovoti už nepriklausomą Lietuvą... Aš siekiau savo tikslo...“ – kalbėjo Jonas Noreika). Žmogumi, apie kurio asmenybę, gyvenimą ir veiklą tylėta beveik penkis dešimtmečius...

1995-aisiais prie mokyklos Jonui Noreikai atidengta memorialinė lenta. Vyresniųjų klasių mokiniai prisimena pagarbą rimtį ir prisipažįsta, kad tik praėjus keleriems metams supratę renginio, kuriame ir jiems teke dalyvauti, svarbą. Stokojuisems žinių ir politinio išprusimo tada teko aiškinti žodžių „okupacija“, „pasipriešinimas“, „bolševikai“, „naciai“ prasmę.

Mokiniamas imponavo jauko karininko pasiekimai: mokymasis, karjera, šeima... Tikslingi autobiografijos ir biografijos ištraukų skaitymai, giminaicių, bendražygų ir bendraminčių pasakojimai buvo ypač reikšmingi: skatinė skvarbiau domėtis valstybės raida, suprantamiau suvokti ir Kovo 11-osios Akto, ir Nepriklausomybės prasmę.

Jonas Noreikos žūties 50-ųjų metinių minėjimas – dar vienas įsimintinas renginys, kuriame laukta ponios Dalios Noreikaitės-Kučenienės. Garbioji viešnia su Rimantu Kučėnu ir Silvija Kučenaitė-Foti mokyklą aplankė atvykusi į Jono Noreikos apdovanojimo (po mirties) Vyčio Kryžiaus 1-ojo laipsnio ordinu iškilmes. Užsimezgė draugystė: susirašinėta laiškais, į Ameriką, kur gyveno ponija Dalia, išsiųstas lietuvių kalbos mokytojos Jolantos Tamošaitienės albumas „Šukioniai. Praeitis



J. Noreikos gimtosios sodybos vietoje svečiai padėjo gėlių



Šukionių Jono Noreikos pagr. mokyklos lengvaatlečiai ir jų kūno kultūros mokytojas Stanislovas Montvidas – Šiaulių apskrities ir kaimo pagrindinių mokyklų kroso, skirto ižymiojo kraštiečio 97-osioms gimimo metinėms, nugalėtojai

dabartyje“, sulaukta finansinės paramos būtinoms priemonėms įsigytis.

1997-aisiais mokyklai su teiktas Jono Noreikos vardas – paskatinimas atminimo įamžinimui organizuoti renginius, išprasminančius istorines vertėbes ir atitinkančius jaunimo poreikius. Laikas patikrino ir įvertino kūno kultūros mokytojo Stanislovo Montvido pasiūlymą kasmet spalio mėnesį Jono Noreikos gimtadienį pažymeti lengvosios atletikos varžybomis.

Tais pačiais metais vykusiai pirmajame krosose varžosi daugiau kaip 200 bėgikų iš rajono pagrindinių mokyklų. 1998-aisiais renginiui įsteigta Šiaulių apskrities viršininko taurė, 1999-aisiais kroso dalyvavo bėgikai ne tik iš rajono, bet ir iš penkių apskričių kaimo pagrindinių mokyklų. Garbingi apdovanojimai įpareigoja tobulėti ir sportinin-

Šiaulių apskrities 85-mečiui: svečiai iš Šiaulių apskrities viršininko administracijos – Švietimo, sporto ir socialinių reikalų departamento direktorius Jonas Bosas, vyr. specialistė Gintarė Juškienė, Pakruojo rajono Švietimo skyriaus vedėjas Algimantas Norkevičius, vyr. specialistė Elena Pocevičienė, Sporto centro direktorius Gintaras Jasiūnas, prie mokyklos pasodino ažuoliuką.

Renginys tobulinamas: kartu su jaunaisiais lengvaatlečiais varžosi Lietuvos kariuomenės generolo leitenanto Motiejaus Pečiulionio Linkaičių arsenalo kariai, Pakruojo rajono Švietimo skyrius įsteigė taurę gausiausiai komandai, Pakruojo rajono meras Saulius Gegieckas – meras taurę pradinukams. Garbingi apdovanojimai įpareigoja tobulėti ir sportinin-

kus, ir jų komandas: dėl apskrities viršininko taurės tarpusavyje dažniausiai varžosi ginkūnėciai, kairiečiai, šukioniečiai, bardiškiečiai; šukioniečiai pradinukai, praėjusiais metais užėmę penktą vietą, šiemet buvo tretieji.

Kroso dalyvių prisiminimuose – startai Šukionių pušynelyje, komandų atstovų įveikiamai 1200 metrų distančija ir finišas prie paminklinio akmens Jono Noreikos gimtiosios sodybos vietoje, medalių ir pagyrimo raštai, proginių lipdukai bei kareiviška košė... Organizatoriai pasakoja apie rėmėjų paieškas, džiaugiasi Pakruojo rajono mero Sauliaus Gegiecko, AB „Šukoniai“ vadovu Emilijaus Junevičiaus ir Irmanto Morkūno, AB „Romunda“ vadovo Gintaro Boguševičiaus, Kauksnujų ŽŪB vadovo Aloyzo Skrupskelio, Šukionių

ir Kauksnujų kaimų bendruomenių, Lygumų seniūno Gedimino Poliako, Pakruojo rajono Sporto centro, verslininkų Danutės ir Rimanto Pašakinės, Galinos Gutauskiėnės, Genės Navadunskienės, svečių Rimanto Kučėno ir Silvijos Kučenaitės-Foti, Viktoro Ašmenko, Jūratės ir Česlovo Dirkių bei mokyklos direktorių, mokytojų, trenerių ir darbuotojų geranoriška paraša ir pagalba.

Man asmeniškai teko būti krosų, vykusių 1997–2003 m., organizatoriumi. Džiaugiuosi, kad bendradarbiavome su tuometiniu LPKTS Šiaulių skyriaus pirmininku Česlovu Dirke, atkurto Prisikėlimo apygardos vadu Viktoru Šniuoliu, Jono Noreikos sūnėnu Stanislovu Grunskiu, kad dirbau su mokytojais Stanislovu Montvidu ir Algimantu Gruodžiu, dabartiniu mokyklos direktoriumi Mindaugu Bulaičiu ir pavaduotoja ugdymui Audrone Gegieckienė, mokytojomis Jolanta Tamšaitiene, Regina Misiūnaite, Gražina Plungiene, Edita Dakniene, Rita Tallat-Kelpšaitė, Aleksandra Sudariene ir jau Amžinybėn išėjusiomis Rita Montvidiene, Aldona Jurevičiene, Aniceta Mikalauskienė, Elena Lukoševičienė, bei darbuotojais Lina Žaliene, Stase Indrikiene, Edita Belskiene, Lestu Šildausku, Vida Šlekonienė, Broniumi Akstinu, Antanu Žaliu, Danute Žaliene ir slaugytoja Danute Jasiukaitiene. Norėčiau pabrėžti: mūsų pradėtas renginys ir šiandien reikalingas visuomenei. Reikalingas, kad pažymėtume tai, ką turime ir ką paliksime ateities kartoms. Izvelgę prasmę – jaunų žmonių pasiekimais nusilenkti čia gimusiam taučios didvyriui, kurį pedagogikos teoretikai įvardijo patriotinio ugdymo pavyzdžiu, – domisi naujenomis ir patirtimi.

Mano, mokytojo praktiko, pastebėjimu, giriamas pelnytai: mokykla, sutelkusi bendruomenę kasdieniniam ir šventiniams darbui bei pasirinktais atminimo akcentais telkdama apskrities visuomenę, ugdo jaunus žmones, jų ištvermę ir gražiausius jausmus. Todėl dar kartą „aciu“ paminėtiems ir nepaminėtiems šio didžiulio projekto darbininkams.

**Boleslovas TALLAT-KELPŠA**  
L. Vozbutaitės ir J. Tamošaitienės nuotraukos



2007 m. gruodžio 21 d.

*"Ir kada, ir kada mūs šalelė bus laisva,  
Ir kada mes sugrįšim į Tėvynę."*

Ši daina skambėjo Slucko tankistų dalinyje, kai ten taravo kariai lietuviai.

To meto įvykiuose dalyvavęs Česlovas Jasevičius prisimena: "Gavau šaukimą į raudonąją armiją. Kai tik pasirodžiau priėmimo punkte, išgabeno į Slucko karinį dalinį. Baltarusija – tai ne Tolinijų Rytų neišbrendami sniegynai ar šaltieji speigai, vis arčiau namų, raminau save. Pasitakis proga, pabėgsiu, tiek to kelio namo."

Penkiolikos lietuvių būrių po karinio apmokymo paskyrė į muzikos klasę. Mūsų dainos patiko kitataučiamas kareiviams, jie vis prašė: "Spole iščio!" Ir mes dainavome eidami į pirtį, rikiuotėje, laisvalaikiu. Karinė vadovybė mums "prikljavo" etiketę – nacionalistai. Uždraudė dainuoti lietuvių kalba. Atdidurėme seklių taikiklyje. Gal paprastoj nepageidaujamų pasiekinių lietuvių išskirste į kitus Slucke dislokuotus dalinius, tačiau susitikinėti, bendrauti nedraudė. Nors lietuviškai nebedainavome, bet mūsų širdys plazdėjo Tėvynės ilgesio krauju..."

É j o 1951-ieji. Lietuvoje dar ūžė partizaninio karo ugnis. Kad liktume ištikimi tautinei idėjai,

įkūrėme slaptą Nacionalinę niekieno organizaciją (NNO). Atsiribojome nuo kraštiečių komjaunuolių. Likome dešimt vyrų (nuotraukose), ištikimų vienas kitam. Pasirinkome slapyvardžius, išsirinkome grupės vadą. Kūrėme pagėrimo planą. Svajonę galėjome įgyvendinti tik tuo metu, jei lietuvis karys eitų naktį sargybą. Bet okupantas tokios galimybės lietuvių iščiaiems nesuteikė. Planavome užpulti ginklų sandėlius ir, ginklais apsikarstę, spruktį į Lietuvą, kad papildytume partizanų gretas. Būdami dalinyje laiškais, per tévus palaikėme ryšį su Lietuvos pogrinžiu. Tarp laiško eilučių žmogaus šlapimu rašeme

apie karines paslaptis. Norint perskaityti, laišką tereikėjo išlyginti karštu lygintuvu ir paslaptis – kaip ant delno. Kas mus išdavė, nežinome. Suė-

mė visus dešimt, pasitelkę klastą sakė: "Jūsų draugas susirgo", arba "išsiūstas į kitą dalinį", arba – "išvyko atostogų".

Mane suėmė taip pat. 1951 m. birželio 24 d. vyko naktiniai užsiemimai. Slucko tankodrome šaudėme iš tanko pabūklo. Man pasisekė. "Olično", – pagyrė pulko vadas ir pasakė, kad reikia dviejų karių iš Charkovo parvairuoti naujus tankus. Pasisiūlė ukrainiečiai. Ir aš pakeliau ranką, brandindamas mintį pabėgti. Nudardėjom į štabo buveinę, iš ten nugabeno į Slucko karinį štabą. Čia generalas mane lydėjusio kareivio paklausė, kuris gali

vairuoti tanką? Kareivis pirštu dūrė man į pilvą. Generalas, nužvelgės nuo galvos iki kojų, pasakė: "Laiminė kelio!"

Kariniai visureigiu nuvyko me į kito pulko štabą. Čia prišokė kareiviai nulupo mano antpečius, išpjauštė drabužių sagas, apsupo ginkluota sargyba. Supratau planuoto sąmokslo esmę. Atidarė mano lagaminą, išémė popieriaus lapą laiškams rašyti. Privalėjau ant kiekvieno lapo pasirašyti. Nugabeno į Minską. Kelejje dar mačiau skaisčiai raudoną saulés skrydį dangaus mėlynę ir įkvėpiau tyro oro nerimui slopinti. Minske įgrūdo į drėgną vienutę. Naktimis tardė, dienomis miegoti nėleido. Po pusmečio "išpažinties" nuprausė įsipenėjusias utėles, išgyvenau tyro vandens gaivinamą galią. Baltarusijos SSR teismas skyrė aukščiausią bausmę – susaudyti, vėliau pakeitė įkitą – 10 metų kalėti ir 5 tremties.

Po ilgos kelionės atsidūriau Taišeto lageryje. Iš ten pabėgti vilčiai išblėso, kaip išblėsta laužo pelenai po Joninių nakties.

**Kazio Petraškos prisiminimus užraše**  
**Albinas SLAVICKAS**



Kazys Petraška



Jonas Juškauskas-Mėnulis



Vincas Kavaliauskas-Vanagas



Antanas Žindžius-Gintaras



Kazys Petraška-Vėjas



Juozas Zdanys-Aras



Antanas Žioba-Lapelis



Juozas Linikas-Tankas



Algirdas Šilkaitis-Ratas



Česlovas Jasevičius-Beržas



Vytautas Matulaitis-Kiškis

## Lietuvos sauliečiai – Laisvės kovotojai

Lapkričio 30 dieną tokiu pavadinimu įvyko tarptautinė konferencija Kauno „Saulės“ gimnazijoje. Konferencijai impulsą davė gimnazijos projektas „Mokomės iš sauliečių patirties“. Jis buvo parengtas siekiant daryti didesnę įtaką moksleivių patriotiniams-tautiniams ugdymui. I jį labai noriai įsitraukė gimnazijos mokiniai, dar likę gyvi Lietuvos laisvės kovotojai, vienaip ar kitaip susiję su sauliečiais. Višas būrys „Saulės“ gimnazijos gimnazistų vyko pas buvusius mokinius ir mokytojus – Laisvės kovotojus, užrašinėjo jų prisiminimus, filmavo ir kitaip kaupė iliustracinių bei pašakojamą medžiagą. Tai padėjo projekto dalyviams su-

kaupti labai daug vertingos ir įdomios informacijos. Paaiškėjo, kad buvęs gimnazijos direktorius Juozas Rainys buvo 1941 metų birželio sukilėlių sudarytos Lietuvos laikinosios vyriausybės viceministras, buvęs gimnazijos mokinys Mindaugas Bloznelis su trimis savo draugais, prasidėjus sukilimui, virš „Saulės“ gimnazijos rūmų iškélé lietuvišką Trispalvę. Gimnazistas Jonas Janulevičius 1948 metais įkūrė ginkluotą jaunimo organizaciją „Laisvės švyturys“. Po susišaudymo Kauno gatvėse buvo suimtas ir nuožiustas 25 metams kalėjimo. Sugrįžęs baigė konservatorių, dainuoja Kauno muzikiniame teatre.

Tą gražų bendradarbiavimą tarsi vainikavo pasirodžiusi knyga „Lietuvos sauliečiai – laisvės kovotojai“, graziai įsi komponavusi į minėtą tarptautinę konferenciją. Svarbiausias konferencijos tikslas buvo didelei auditorijai pateikti projekto „Mokomės iš sauliečių patirties“ surinktą medžiagą, siekiant plėtoti mokinį ir

mokytojų istorinę atmintį, ugdyti Tėvynės meilę, patriotiškumą, norą geriau pažinti ne tik „Saulės“ mokyklą, bet ir savo krašto istoriją, prisiminti žmones – Lietuvos Laisvės kovotojus.

Rengiant konferenciją daug pasidarbavo organizacinių komitetas. Aktyviai veikla pasižymėjo Kauno „Saulės“ gimnazijos direktorė Aldona Sellienė, istorijos mokytojas ekspertas Valdemaras Jaruševičius, gimnazijos muziejuς vadovė mokytoja Solveiga Laučinė, lietuvių kalbos vyr. mokytoja Lijana Čiarienė, gimnazijos direktorės paduotojos Rita Grigelienė ir Diana Pauraitė.

Konferenciją atidarė gim-

nazijos mokiniai įdomia vaidybine kompozicija „Istorijos pamoka: „Sauliečiai – Laisvės kovotojai“. Toliau sekė svečių sveikinimai ir pranešimai, pertraukos metu apžiūrėta konferencijai skirta paroda. Darbas pagal programą vyko penkiose sekcijose. Savo pranešimus pateikė svečiai, Lietuvos Respublikos sauliečiai, vietas gimnazijos mokytojai ir mokiniai. Apibendrinamojoje dalyje buvo priimta rezoliucija, kurią parengė mokytoja Dalia Juodenienė.

Prasmingai yra pasakiusi tremtinė Dalia Grinkevičiūtė: „Istorijoje yra svarbūs žmonės, kurie išlieka, išlikdam savimi, pasipriešindami. Prisitaikiusieji išnyksta dar būdam...“

**Zigmas TAMAKAUSKAS**



## Vėjo šeimos likimas

Norėčiau papasakoti apie Didžiosios Kovos apygardos partizano Simo Matačiūno-Vėjo šeimą.

Šeimoje augo trys broliai: Simas, jo dvynys brolis Stasys bei Jonas. Matačiūnų šeima Širvintų aps. Gelvonų valsč. Aleksandravos kaime turėjo 36 ha žemės. 1941 m. užėjus sovietams tėvas Adomas Matačiūnas, g. 1881 m., tarybinio teismo buvo nuteistas vienriems metams kalėjimo už antisovietinius pasisakymus. Namuose nuolat lankydavosi ir materialiai buvo remiami partizanai.

Brolis Jonas, g. 1905 m., tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Simas 1944 m. vedė Leonorą Matačiūnaitę, g. 1920 m. Babriškelių kaime, Gelvonų valsčiuje. Jos tėvai – Mykolas ir Marė Kupčiūnaitė, buvo stambūs ūkininkai, dirbo 30,65 ha žemės.

1944 m. partizanauti išėjo visi trys Matačiūnų sūnūs. 1945 m. suimtas Jonas su žmona Jadze bei Simo žmona Leonora. Už ryšius su partizanais ir kaip „buožės“ jie ištremti į Permés sr. Jusvinsko rajoną. Partizanai – broliai dvyniai Simas ir Stasys 1946–1947 m. kovodami žuvo. Pasak pažinojusiųjų, Simas žuvo per susirėmimą su okupantais Silonių kaime.

Leonora Matačiūnienė suimta besilaukianti kūdikio. Ji ištremta tik su suknele, kurią dėvėjo, ir tespėjo pasiūti megztinį. Jį vagone pavogė. Nugabenta į Permés sritį Leonora pagimdė mergaitę. Ją tėvo garbei pavadino Simute. Kūdikis netrukus mirė.

1946 m. liepos 17 d. Leonora kartu su vyrų brolio šeima – Jonu ir Jadze Matačiūnais, bei kitais tremtiniais be dokumentų slapsa pasitraukė į Lietuvą. Buvo paskelbta viešinė paieška, bet rezultatų nedavė, todėl paskelbė tarptautinę paiešką. Jonas su žmona slapstėsi pas žmonos giminaičius. 1947 m. jie suimi. Jono žmona tuo metu laukėsi.

1949 m. kovo 8 d. iškusta kaimynų bei išduota giminai-

čių Leonora taip pat buvo suimta. Nors ir kankinama, ji neišdavė tų, su kuriais kartu pasitraukė į Lietuvą, nenujaudama, kad jie apie ją net gandus, girdėtus parduotuvėje ar kaime, smulkiai papasaikojo per apklausą. Tardoma Leonora klaidino operatyvius darbuotojus, melavo savo vardą ir pavardę, bent tris kartus keitė gimimo datą, neigė, jog buvo ištakėjusi už partizano Simo Matačiūno-Vėjo. Prieš ją paliudijus kaimynams ir giminaičiui, buvo surinkta 52 puslapiai byla. Suimta Leonora pagimdė dukterį Vladą (ši vos savaitės buvo atskirta nuo motinos), ir vėliau ištremta atgal į Permés sr. Jusvinsko rajoną.

1956 m. Rusijoje ji ištakėjo už ruso Eugenijaus Ošmarino. Šis žmogus, laisvas pilietis, nepabūgo nei valdžios atkalbinėjimo, nei artimųjų draudimo vesti tremtinę. Šeima susilaukė dar keturių dukterių. Kartu augino ir Vladą. Patėvis ją mylėjo kaip ir kitas dukteris. Būdama 16 metų Vlada grįžo į Lietuvą. Čia ištakėjo už panašaus likimo Zenono Busilo. Atkūrus nepriklausomybę Vlada su vyrų ir vaikais pradėjo ūkininkauti, pirkti žemę, auginti gyvulius. Buvo labai išskaudinta ir pažeminta, kai kreipėsi dėl gražinamų motinai priklausiusios žemės, kurią nacionalizavo sovietų kolaborantai ir dar kartą – nūdienai darbuotojai. Šiuo metu jos dukterys gyvena atskirai, namuose ūkių perima sūnus Valdas.

Susserimis ir jų šeimomis Vlada susitinka retai, tačiau visas naujienas sužino telefonu. Suserū ir jų vaikų likimas susiklostė puikiai – baigę aukštuosius mokslus visi dirba ir gyvena Rusijoje. Patėvi Vlada gerbia ir myli už jo padorumą ir meilę motinai.

2003 m. Leonora Matačiūnienė-Ošmarienė mirė Rusijoje.

**Pagal Vlados  
MATAČIŪNAITĖS-  
BUSILIENĖS  
pasakojimą parengė  
Valdas BUSILA**

## Padėka

Kliuvelio (JAV) lietuvių bendruomenės Socialinio skyriaus darbuotojai p. Onytei ŠILĘNIENEI ir jos suburtos grupės darbuotojoms, savo pasiaukojamu darbu eilė metų kaupusioms pinigines lėšas ir jas skyrusioms nukentėjusių nuo sovietų okupacijos asmenų – ligonių, neigalių, pasiligojusių, vienišų paramai Lietuvos.

Šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga sveikina ir linki stiprios sveikatos, puikios kalėdinės nuotaikos ir laimingų ateinančių metų

**Lietuvos politinių kalinių  
ir tremtinių sąjungos valdyba**

## Gyvenimo kelias

Šarkio kaime, Liubavo valsč. (dabar Marijampolės aps., Kalvarijos sav.), prieš sovietų okupaciją buvo 11 kaimų. Nors laukai kalvoti, bet patrėsti duodavo gerą derilių ir ūkininkai gyveno pasiturimai. Petro ir Marijonos Staskevičių šeimai priklausė 30 ha žemės ir dar 5 ha Šarkio ežerėlis. Petras Staskevičius labai ilgai – vaikai teigia, kad net 25 metus, – ištarnavo carinės Rusijos armijoje. Jo brolis Pranas, tarnaudamas Rusijos armijoje, revojuocijos metu žuvo sumaišyti.

Jaunesnis brolis Liudvikas Staskevičius 1919 metais savanoriu išstojo į Lietuvos kariuomenę. Sunkiausiai išgyvenimai jam teko pakliuvus į lenkų nelaisvę. Stovykloje belaisviai pjovė malkas ir krovė į rietuves. Draugai jį apkrovė malkomis ir paliko. Naktį jis leidosi Lietuvos link. Ėjo tik naktimis, kryptį nustatydamas pagal žvaigždes. Pasiekus Vokietiją palengvėjo – čia gyventojai užjautė buvusį lenkų belaisvį, aprūpino maistu, nurodė, kur toliau eiti. Taip jis grįžo į Lietuvą. Kaip karys kūrėjas savanoris gavo žemės iš parceliuojamo Reketijos dvaro, kurį anksčiau valdė dvarininkas Putiatickis. Liudvikas iškūrė, ūkininkavo, vedės išaugino 11 vaikų.

Petro Staskevičiaus šeimai teko kitokie išbandymai. Kai vaikai dar buvo maži, mirė motina. Petras netruks vedė antrą kartą. Pamotė buvo nuoširdi – mylėjo našlaičius, bet ir ji greitai mirė. Tėvas vedė trečią kartą. Ši pamotė staskevičiukams paliko blogų prisiminimų.

Baigiantis Antrajam pasauliniam kariu apylinkėse pradėjo burtis partizanai. Staskevičių troboje buvo įrengta partizanų slėptuvė. Būriui, besilankančiam pas Staskevičius, vadovo giminaitis Feliksas Cereška-Karvelis, buvęs Lietuvos policininkas. Justinas ir Vinco Staskevičiai tapo partizanų ryšininkais, kai kada paėmė šautuvą į rankas dalyvaujavo ir partizanų operacijose.

1947 m. liepos 17 d. prie Staskevičių sodybos artėjant kareiviams, partizanai iš slėptuvės spėjo pasišalinti, bet netoliše kilo susišaudymas. Kariuvių padegė trobesius. Tvaruose sudegė keli arkliai, karvės, avys. Liko tik gyvenamas namas su išdažytais langais. Brolius Staskevičius areštavo, bet nieko neišpešė paleido. Po dvių mėnesių prie nuniokotos sodybos įvyko kitas susišaudymas. Brolius ir tėvai vėl areštavo – ne-



Tai ne Žalgirio mūšio kovotojai, bet lietuviai tremtiniai – medžių nusakintojai Irkutsko sr. miške



Vinco Staskevičiaus šeima Sibire



Justinas Staskevičius centre. Darasunas, Čitossr.

gailestingai tardė, mušė, netekusius sąmonės apipildavo vandeniu ir vėl mušė. Staskevičiai tardymus atlaikė, neprišipaino bendradavę su partizanais, ir juos paleido.

Justinas Staskevičius (g. 1926 m.), išstojo į technikumą Kaune, bet 1948 m. pavašarį drauge su visa šeimyna buvo ištremtas į Sibirą. Atdidurė Irkutsko sr. Čunos r. Muchino gyvenvietėje. Tėvas Petras Staskevičius „transportavimo“ metu buvo sunkiai sužeistas ir negaudamas tinkamos medicininės pagalbos, vos atvykęs į tremties vietą, 1949 m. mirė.

Justinas Staskevičius bai-  
gė Irkutsko miško pramonės  
technikumą. Aštuonerius

metus dirbo miškuose meistru. 1951 m. vedė tremtinę Sigitą Šataitę iš Padovinio (netoli Marijampolės). Susilaikė keturių vaikų (viena 6 mėnesių amžiaus mergaitė mirė Sibire).

1959 m. atvyko į Padovinį, bet čia gavo išspėjimą per 24 valandas išvykti iš Lietuvos. Milicija neregistroavo. Jei neišvyks – grėsė dveji metai kalėjimo. Tuo lemtingu metu išgelbėjo Justino nagingu-

mas – jis sėkmingai suremonavo apsileidusį kolūkio vairuotojų sugadintą sunkvežimį ir vietos kolūkio pirmininkas parašė raštą, kad Justinas Staskevičius labai reikalingas. Jis buvo priegirstuotas ir ga-

vo darbą kolūkyje – Padovinyje. Vėliau persikelė į Marijampolę.

Justinas turi meninių gabumų: padirbino kelis meniskus altorėlius. Mégsta remontuoti sieninius laikrodžius, daro jiems dėžes. Buvo su-

rinkęs nemažą sieninių laikrodžių kolekciją. 2001 m. Justinui Staskevičiui buvo įteiktas Laisvės kovų dalyvio pažymėjimas.

Aleksandras JAKUBONIS



2007 m. gruodžio 21 d.

Tremtinys

Nr. 47-48 (781-782)

13

**Pabaiga.**  
Pradžia Nr. 40 (774)

### Kasjanovka

Kasjanovkoje apie 1970 m. gyveno maždaug 16 tūkst. gyventojų, o dabar gyvena apie 1200. Anksčiau čia gyveno labai daug tremtinių, ne tik iš Lietuvos, bet ir iš Ukrainos, Baltarusijos, Moldavijos, Armėnijos ir daugelio kitų šalių. Gyvenvietė buvo susiskiršiusi į kelias, turėjusias savo pavadinimus, pagal jose gyvenančias tautas. Lietuvių buvo labai daug, tremtinių dirbo plytų gamykloje bei šachtose, gyveno barakuose. Kasjanovkoje tada buvo keturios mokyklos, dabar tik viena. Plytų gamykla užsidarė penktuoju dešimtmecio pabaigoje. Dabar barakų jau nėra. Toje gatvėje, kurioje anksčiau buvo barakai, dabar gyvena viena lietuvių Irena Giniotienė-Gontorenko, Prano, gimusi 1938 m. tuometiniame Sedos rajone, Apuokės kaimo. 1949 m. pavasarį atvežė tris vaikus ir mamą, tėvas liko Lietuvoje, nes kai vežė, jo nebuvovo namuose. 1960 m. tėvas pats atvažiavo pas šeimą. Irena dirbo plytų gamykloje, o žiemą ėjo į mokyklą. Irena dar ir dabar dirba sanitare. Kasjanovkoje gyvena dar viena lietuviė Stasė Michajeva, bet mes jos nesutikome. Straipsnyje minimų Sibire gyvenančių lietuvių adresus besidomintieji galė sužinoti „Tremtinio“ redakcijoje arba kreiptis į autorių tel. 8 650 72656 arba 8 616 49026.

Kasjanovkos kapinės labai didelės, apaugusios dideliais medžiais ir krūmais. Jose radome 17 lietuvišką kapų.

### Chužyras

Chužyro gyvenvietė – tai unikalas gamtos kampelis Baikalo ežero Olchono saloje, gamta čia labai graži. Vietiniai gyventojai – buriatai, anksčiau buvo įvairių tautybų tremtinių. 1949 m. atvežta apie 100, o 1950 m. dar apie 20 žmonių iš Lietuvos. Daugiausia inteligentų, moksleivių, studentų iš Kauno ir Vilniaus, buvo penki kunigai, septyni klerikai. Tarp tremtinių buvo poetas Jonas Graičiūnas, pianistė Gražina Ručytė (vėliau Landsbergienė). Dauguma tremtinių dirbo žuvies įmonėje, gaudė žuvis Baikalo ežere, jas dorojo, sūdė. Vasara jie gyvendavo valtyse, o žiemą mediniuose nameliuose ant rogių, „aptinkuotuose“ šlapiu sniegui, toli nuo kranto. Rudenį, kol ežeras būdavo dar ne visai užšalęs, ir pavasarį, kai tirpdavo ledai, tremtinių kirsdavo mišką statybos, jaučiai gabendavo rastus. Dirbo lentpjūvėje, statė namus, – buvo lietuvių statybininkų brigada, – ruošesi



Kasjanovkos gyvenvietė

žvejybossezonui. 1957–1959 m. dauguma lietuvių grįžo į Lietuvą.

Chužyro gyvenvietėje tik prieš 5–6 metus įvesta elektros. Žmonės anksčiau gyveno prie žvakų bei žibalinių lemputų šviesos. Dabar Chužyre pastatyta daug naujų gyvenamųjų namų, privačių parduotuvių bei poilsio bazinių. Šis gražus gamtos kampelis yra labai megiamas turistų, tačiau pati gyvenvietė tvarka nepasižymi.

Gyvenvietės gale aplankėme Chužyro kapines. Čia 15 lietuviškų kapelių. Kapinių dalyje, kurioje yra lietuviški kapai, radome ir daugiau kauburėlių, tačiau jų identifikuoti niekaip negalėjome. Kapinių gale nėra tvoros, todėl po kapines vaikšto naminiai gyvuliai ir teršia.



Kasjanovkos kapinės

Autoriaus nuotr.

Gintautas ALEKNA

## Lietuvių pėdsakai Sibire

parvežti į Lietuvą.

Dabar Jagatų kaimo jau seniai nėra, gyvena tik miškininkas. Kaime yra buvusios dvejos kapinės. Vienos nedidelės buvo pačiame kaime, tačiau kas jose palaidota, dabar neįmanoma nustatyti, kadangi likę keli vos įžiūrimi kauburėliai. Nei kapinėse, nei šalia jų tvorelių, kryžių ar paminklų visiškai nėra. Kitos kapinės yra šiaurinėje kaimo pusėje, miškelyje, prie buvusio keliuko į Savatiejavką. Miške, kuriaame yra šios kapinės, buvo kilęs gaisras. Dalis tvorelių bei kryžių sudegė. Radome vieną nuvirtusį lietuvišką kryžių, ant kurio yra dvi lentelės su perskaitomais užrašais. Šalia šių kapelių yra keletas kauburėlių be jokių atpažinimo ženklų.

Eil. nr.	Vietovės pavadinimas	Radome kapų	Radome lietuvių
1.	Bolšije Koty	-	-
2.	Bodaibo	20	3
3.	Kolobovčina	9	-
4.	Artiomovskis	26	-
5.	Sergovskis	4	-
6.	Leninskis	12	-
7.	Aprelskis	9	-
8.	Ižovas	0	-
9.	Uspenskis	0	-
10.	Vasiljevskis	43	-
11.	Perevozas	4	1+1
12.	Krapotkinas	0	1
13.	Zalari	0	2.
14.	Romanenkina	1 (buvo 5)	0
15.	Bolšoj Petuchovas	0	0
16.	Bagantujus	6	1 (ir 5 vaikai)
17.	Sortai	0	0
18.	Bolšoj Karlukas	0	0
19.	Novočeremchovas	0	2 jauni
20.	Bucharovas	0	0
21.	Remezovskis	0	0
22.	Cholmogojuš	4	0
23.	Murujus	0	0
24.	Dmitrijevka	1	0
25.	Zablagaras	3	0
26.	Trojickas	0	0
27.	Minejeva	0	1 jaunas
28.	Moiganas	14	1 jauna
29.	Moisejevka	4	0
30.	Tagna	15	2 + 3 jauni
31.	Kimiltėjus	2	1
32.	Bolšerastegajevskis	8	1
33.	Glinkos	2	1 + 1 jaunas
34.	Tangutai	8 (iš 14)	1 (ne tremtine)
35.	Kuita	0	0
36.	Saratal	0	0
37.	Nukutai	9	0
38.	Buretė	0	0
39.	Griažnaja	0	0
40.	Kamenka	0	0
41.	Morozova	0	0
42.	Chandagajus	0	0
43.	Ziaglikas	0	0
44.	Ust Uda	0	0
45.	Miloslavka	0	0
46.	Jandas	0	0
47.	Čiornyšinas	0	0
48.	Fiodorovka	0	0
49.	Kasjanovka	17	2
50.	Chužyras	15	0
51.	Jagatai	3	0

Iš viso ekspedicijos metu radome 24 kapines, 233 lietuvių kapus, sutikome 13 ten likusių gyventi lietuvių tremtinių ir 14 jaunų lietuvių tautybės žmonių.



## Kalėdų šventė Vorkutoje

1945 metais Vorkutas lageriye visi buvome labai nua-linti, silpni, bet vilties nepradarome. Nors nuolatos buvo-me dvasiškai naikinami, fiziš-kai luošinami, neretai trikdo-ma žmonių psichika, tačiau savo šventes minėjome. Bu-vome to pragaro krumpliara-čių sukami ir traiškomi, bet nepamiršome dvasinį vertybą, mūsų švenčių, kurias jau-tėme kūnu ir dvasia. Nors ne-turėjome nei kalendorių, nei laikraščių, tačiau žinojome, kada kuri šventė švenčiamā. Bolševikinė imperija nuo lais-vojo pasaulio slėpēsi už dvigubos geležinės uždangos, mes lageriuose buvome atskirti totalitarizmo tamsos uždanga. Nualinti žmonės fašistiniuose lageriuose buvo vadinti "musulmonais", o komunisti-nés Sovietų sajungos – "dochotagomis", tai reiškė – ga-ladienis. Budelių sužaloti žmonės negalėjo gintis, nes buvo sutrypta jų garbė, už-grobtą Tėvynę, apliplėsta gim-tinė, sunaikinti artimieji, iš-niekinta šeima. Laukinio bol-ševizmo košmaras tešesi ilgai.

Lageryje mes buvome aprengti skarmalais, vadina-mais "tielogreikomis". Ne-retai šaltis siekdavo 40 laips-nių, stingdavo rankos ir kojos. Šaltis, kaip ir visa bolševikų imperija, buvo įkyrus ir negai-lestingas. Kartais atrodė, kad ir jis talkino tironams.

Antrajam pasauliniam kar-riui pasibaigus blogio pareigū-nai skelbė, kad jų "neaprē-pia-moje tėvynėje" gyvena per du šimtus tautų, po 20 metų mi-nejo jau tik šimtą. Penkiasde-šimt procentų tautų išnyko. Lageriuose buvo naikinami rusai ir kitataučiai.

Gruodžio 24 d. visus išva-re dirbtį į prožektoriai as-pšvestą žvyro duobę, rusiškai vadinamą "karjer". Gruodyje

Rékų VITAS

## Gyvenimus puošiančios rankos

(atkelta iš 1 psl.)

Seniai praėjo tie laikai, kai tremtinės merginos džiaugė-si radusios "zuperinį" maišą, iš kurio pačios "sukonstruo-davo" sau apavą. Tuos "ba-tus" stengėsi papuošti kutas ar kitais "aksesuarais". Šiuo metu yra įvairiausią siūlų, tad moterims atsiveria neribotos galimybės kurti. Parodoje bu-vo į ką pasižiūrėti ir pasimo-kyti. Vienas už kitą dailesni Domicelės Chormanskienės šalikai, šiltos ir gražios Euge-

nijos Vaičienės skaros, Joa-nos Vitkauskienės ploni, ne-balinto lino kostiumėliai su-domino sudėtingais raštais, įdomūs Danguolės Karkalie-nės meniškai siuvinėti tauti-nio drabužio elementai bei Jovitos Salienės megzta di-džiulė oranžinių lelijų puokštė. Parodos vertinimo komi-sija objektyviai įvertino paro-dai pateiktus darbus, Tėvynės sajungos atstovai įteikė apdo-vanojimus.

Ona PADVARIETIENĖ

## LGGRTC Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija skelbia sąrašą asmenų, pretenduojančių į kario savanorio ir Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą

### (Tėsinys)

**Julius Aleknavičius**, g. 1925 m., GULAGO politinių kalinių sukiliimo dalyvis, Norilsko la-geris 1949–1955 m.

**Pranas Aleksandras Baukus**, g. 1924 m. (po mirties), karys, Marijampolė, Vietinė rinktinė 301 batalionas 3 kuopa 1944-02-16 – 1944-05-15.

**Jonas Bražinskas**, g. 1938 m., partizanų ryšininkas, Lazdijų aps. Šventežerio valsč. Daina-vos apyg. Šarūno rinktinė Mindaugo tėvonija 1949–1951 m.

**Pranas Budraitis**, g. 1902 m. (po mirties), pogrindinės or-ganizacijos narys, Telšių aps. LLA narys 1943–1944 m.

**Antanas Budrys**, g. 1923 m. (po mirties), partizanų ryši-ninkas, Kretingos aps. Karte-nos valsč. Žemaičių apyg. Kardo rinktinė Buganto kuopa 1946–1948 m.

**Edvardas Burokas**, g. 1933 m., GULAGO politinių kalinių sukiliimo dalyvis, Vorkutosla-geris 1952–1962 m.

**Algirdas Juozas Čekanaus-kas**, g. 1930 m. (po mirties), pogrindinės organizacijos na-rys, Šiaulių aps. Gruzdžių valsč. 1946–1948 m.

**Evaristas Deniušis**, g. 1906 m. (po mirties), policininkas, Raseiniai, 1929–1940 m.

**Marcelė Dilienė-Pupiūtė**, g. 1927 m., GULAGO politinių kalinių sukiliu-modalyvė, No-riksko lageris 1949–1956 m.

**Jonas Eirošius**, g. 1930 m., GULAGO politinių kalinių sukiliimo dalyvis, Norilsko la-geris 1947–1958 m.

**Aleksandras Grigelis**, g. 1909 m. (po mirties), parti-zanas, Raseinių aps. Raudonės valsč. Gilio būrys 1944-08–1944-11.

**Jonas Jončys**, g. 1902 m. (po mirties), mokslo ir kultūros veikėjas, Panevėžio aps. Ku-piškio valsč. 1933–1940 m.

**Juozas Kapočius**, g. 1908 m. (po mirties), partizanų ryši-ninkas, Kauno aps. Pakuonio valsč. Tauro apyg. Geležinio Vilko rinktinė Siaubo, Viesu-lo būriai 1945-01–1945-09.

**Simanas Kapočius**, g. 1906 m. (po mirties), partizanų ryši-ninkas, Kauno aps. Pakuonio valsč. Tauro apyg. Geležinio Vilko rinktinė Siaubo, Viesu-lo būriai 1945-01–1945-09.

**Pranas Karnauskas**, g. 1908 m. (po mirties), lageryje veiku-sios pogrindinės organizaci-jos narys, Permės lageris 1940–1941 m.

**Antanas Juozas Kaspe-ravičius (Kasparavičius)**, g. 1921 m. (po mirties), parti-zanas, Kauno aps. Pakuonio

valsč. Tauro apyg. Geležinio Vilko rinktinė Vermachto, Merkio būriai 1945–1947 m.

**Juozas Vytautas Kaspe-ravičius (Kasparavičius)**, g. 1919 m. (po mirties), parti-zanas, Kauno aps. Pakuonio valsč. Tauro apyg. Geležinio Vilko rinktinė Vermachto, Merkio būriai 1945–1947 m.

**Viktoras Kasperavičius (Kasparavičius)**, g. 1923 m. (po mirties), partizanas, Kau-no aps. Pakuonio valsč. Tau-ro apyg. Geležinio Vilko rink-tinė Vermachto, Merkio būrys 1945–1947 m.

**Antanas Strockis**, g. 1904 m. (po mirties), šaulys, Mažeikių, 1923–1941 m.

**Petras Suchockas**, g. 1905 m. (po mirties), šaulys, Trakų aps. Valkininkų valsč. 1937–1941 m.

**Aleksandras Škirka**, g. 1923 m., partizanų ryšininkas, Prienų aps. Birštono valsč. 1946–1951 m.

**Jonas Šukys**, g. 1917 m. (po mirties), partizanas, Utenos aps. Utenos valsč. 1944-09–1944-11

**Stasys Švenčionis**, g. 1922 m. (po mirties), partizanas, Kai-šiadorių aps. Vievio valsč. 1945–1946 m.

**Vincas Trečiokas**, g. 1898 m. (po mirties), karininkas, šau-lys, Vilkaviškio aps. Kybartų valsč. 1919–1941 m.

**Petras Ulinskas**, g. 1894 m. (po mirties), tautininkas, šau-lys, Šakių aps. Lukšių valsč. 1932–1941 m.

**Henrikas Vaitkevičius**, g. 1901 m. (po mirties), polici-ninkas, Kaunas, 1929–1941 m.

**Benediktas Valeika**, g. 1926 m. (po mirties), pogrindinės organizacijos narys, Panevėžio m. 1956–1958 m.

**Antanina Valeikiene-Jasiulytė**, g. 1930 m., partizanų ryši-ninkė, Raseinių aps. Viduklės valsč. Kęstučio apyg. Kalnaius, Saturno būriai 1947–1951 m.

**Viktoras Vitkauskas**, g. 1918 m. (po mirties), partizanas, Lazdijų aps. Leipalingio valsč. 1945–1946 m.

Atsiliepimus apie šiuos pretendentus galite siųsti adresu: Lietuvos gyventojų ge-nocido ir rezistencijos tyri-mo centro Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija, Gedimino pr. 40/1, LT-01110 Vilnius. Teirautis tel. (8 5) 231 4157.

Komisijos pastaba. *Sąrašas skelbiamas remiantis Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos darbo regla-mento 8 punktu: "Pretendentai į kario savanorio ar Laisvės kovų dalyvio teisinį statusą skel-biami spaudoje".*



2007 m. gruodžio 21 d.

# Tremtinys

Nr. 47-48 (781-782)

15

## Elena Kojelienė

Gruodžio 9 d. Kaune mirė Elena Trumpaitė-Kojelienė. Ji 2005 m. su vyru Juozu iš Amerikos buvo grįžusi gyventi į Lietuvą.

Gimė Paliepiuose, Ariogalos valsč., Kėdainių aps. Šeimoje užaugo 11 vaikų. Elena 1939 m. baigė Kėdainių gimnaziją ir išstojo į Vytauto Didžiojo universiteto Matematikos-gamtos fakultetą, 1940 m. perėjo į Kėdainių žemės ūkio akademiją. I Vakarus pasitraukė aukštojo mokslo nebaigusi. Vokietijoje ir vėliau Amerikoje mokytojavo išeivijos lietuvinistinėse mokyklose. 1952 m. ištekėjusi už Juozo Kojelio, kuris vokiečių okupacijos metais už antinacinės rezistencijos organizavimą buvo kalintas Lietuvoje ir Vokietijoje, o išeivijoje buvo Lie-

tuvos antinacinės rezistencijos būvusių politinių kalinių sąjungos generalinis sekretorius, augino tris vaikus ir talkino vyriui visuomeninėje veikloje. Elena ir Juozas Kojelai Amerikoje užaugino ir išmokslino dukteris Dainą ir Rasą, sūnų Liną ir susilaukė dvejetų dukraičių – Aleksos ir Linos.

Giminėms, draugams ir vienminčiams, norintiems a.a. Elenos kelionę į Amžinybę pagerbti gélėmis ar kitiap, Kojelių šeima siūlo geriau paaukoti Kojelių šeimos fondui, mokslinėmis studijomis siekiančiam tévynei parodyti lietuvių išeivijos tikrąjį veidą.

Aukas Lietuvoje priima advokatas Jonas Kairevicius, A. Mickevičiaus 47-3, LT-44243 Kaunas. Tel. (8 37) 223 371, el. paštas

## Pro memoria



*kairevicius@takas.lt; Jungtinėse Amerikos Valstijose advokatė Žibutė Brinkienė, 2347 Hillhurst Ave., Los Angeles, CA 90027, USA. Tel. 213 6644433, el.paštas zibute28@aol.com.*

Kojelių šeima: vyras Juozas, vaikai Daina, Rasa su vyru Robertu, Linas ir dukraitės Aleksa ir Lina

## ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

### Birutė Baumonytė-Grušauskienė 1928–2007

Gimė Alytaus r. Vankiškių k. 1946 m. su šeima ištremta į Sverdlovsko sr. Novaja Lialios gyv. Ten ištekėjo, susilaikė keturių vaikų. Dirbo celiuliozės įmonėje. 1958 m. grįžo į Lietuvą, apsigyveno Garliavoje. Nuo 1991 m. buvo aktyvi LPKTS Kauno filialo narė.

Palaidota Kauno r. Jonučių kapinėse.

LPKTS Kauno filialas

### Adelė Sereikaitė-Mickevičienė 1930–2007

Gimė Lažu k., Surviliškio valsč., Kėdainių aps., ūkininkų šeimoje. 1949 m. su šeima: tėvais, penkiomis seserimis ir broliu, buvo ištremta į Irkutsko sr. Echirito Bulaganskio rajoną, dirbo kolūkyje. Vėliau šeima persikelė į Ust Ordos miestelį. 1956 m. ištekėjo už politinio kalinio Julius. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Užaugino dukterį. Adelė buvo aktyvi Sąjūdžio ir LPKTS dalyvė, dainavo buvusių tremtinį ir politinių kalinių chore „Diemedis“.

Nuoširdžiai užjauciamė dukterį ir artimuosius.

LPKTS Kėdainių filialas



### Aloyzas Šarkauskas 1939–2007

Gimė Traksėdžių k., Šilalės valsč., ūkininkų šeimoje. Tėvas pokario metais žuvo Tauragės miškuose. Šeima 1951 m. buvo ištremta į Tomsko sr. 1958 m. grįžo į Lietuvą. Aloyzas dirbo mechaniku, ūkininkavovo. Atgimimo laikotarpiu aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje. Buvo LPKTS tarybos narys ir aktyvus rėmėjas.

Palaidotas naujosiose Telšių kapinėse.

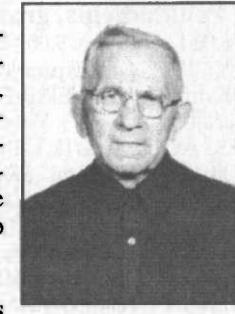
Nuoširdžiai užjauciamė žmoną, vaikus, gausų būrį vaikaičių ir artimuosius.

LPKTS Telšių filialas

### Pranciškus Česaitis 1923–2007

Gimė Alytaus aps. Daugirdų k. ūkininkų šeimoje. 1944 m. gruodį išėjo į partizanų gretas. Kovojo Dainavos apyg. Kęstučio Žižmaro būryje. 1947 m. pateko į čekistų rankas. Buvo kalinas Kojimoje, Intos lageriuose. Tremtyje su likimo drauge Milda Šiaučiulyte sukūrė šeimą. 1956 m. grįžo į Lietuvą. Išaugino tris dukteris.

Palaidotas Kaišiadorių kapinėse.  
LPKTS Kaišiadorių filialas



### Jurgis Vaičiūnas

1926–2007

Gimė Marijampolės aps. Taraškių k. ūkininkų šeimoje. Baigė Marijampolės Rygiškių Jono gimnaziją, mokėsi Kauno universiteto Mechanikos fakultete. 1947 m. pavasarį ištraukė į klasės draugo K. Jokubyno suburtą pogrindinę grupę, palaike ryšius su Tauro apygardos partizanais. Tu pačių metų rudeni buvo suimtas ir nuteistas 10 m. lagerio. Kalėjo Norilsko lageriuose. Grįžęs į Lietuvą apsigyveno Marijampolėje, sukūrė šeimą, užaugino dukterį ir sūnų, dirbo frezuootoju.

Palaidotas senosiose Marijampolės kapinėse.  
Užjauciamė žmoną, dukterį, sūnų, artimuosius.

LPKTS Marijampolės filialas



## Skelbimas

Gruodžio 22 d. (šeštadienį) 12 val. LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune) įvyks klubo „Sūduva“ susitikimas. Svečiuosis kunigas Alfonsas Bulotas, kalėdinės giesmes giedos ansamblis „Elegija“. Kviečiame dalyvauti.

Gruodžio 29 d. (šeštadienį) 14 val. LPKTS salėje (Laisvės al. 39, Kaune) LPKTS Kauno filialas kviečia visus savo narius – būvusių politinius kalinius ir tremtinius – paminėti „Tremtinio Kalėdas“. Vaišinsimės atsineštomis vaišėmis.

Gruodžio 29 d. (šeštadienį) 16 val. ekskursija „Kalėdinis senamiestis“. Žiemos sutenose, pasiūties dama fakelais, kladžiosime po siauras Kauno gatveles, aplankysime Kauno Monastyrą. Sužinosime, kur buvo dievo Perkūno šventykla, kur nakvojo imperatorius Napoleonas. Aplankysime Kauno pilies požemius.

Būtina išankstinė registracija. Kreiptis tel. 8 689 54 571, el.p. [cepurniene@delfi.lt](mailto:cepurniene@delfi.lt).

Sausio 6 d. (sekmadienį) 11 val. Kauno Karmelitų bažnyčio koncertuose Panėvėžio styginių kvartetas. Kviečiame dalyvauti.

Sausio 5 d. (šeštadienį) 11 val. Kėdainių muzikos mokykloje (Didžioji g. 43) įvyks LPKTS Kėdainių filialo narių atskaitinis susirinkimas. Turėkite nario pažymėjimą.

Galėsite užsiprenumeruoti „Tremtinį“, sumokėti nario mokesčių. Po susirinkimo pasivaišinsime atsineštomis vaišėmis. Kviečiame aktyviai dalyvauti.

Sausio 6 d. (sekmadienį) 14 val. LPKTS Šiaulių filialo nariams ir jų vaikaičiams Šiaulių miesto kultūros centre (Aušros al. 31) organizuojamas šventinis renginys „Naujame eglėtė“. Kvietimus prašome atsiimti iki 2008 m. sausio 4 d. LPKTS Šiaulių filialo būstinėje (Žemaitės g. 43, Šiauliai) darbo dienomis 10–14 val.

Knygų tremties ir rezistencijos tematika bei naujus „Laisvės kovų archyvo“ numerius galite įsigyti LPKTS būstinės knygynelyje, Kaune, Laisvės al. 39.

## Dėmesio!

Kitas „Tremtinio“ numeris išeis sausio 4 dieną.

SL289

Redaktorė - Jolita Navickienė  
Redakcija: Aušra Šuopytė,  
Dalia Maciukevičienė,  
Vesta Milerienė

Tremtinys

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309 Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214  
Indeksas 0117. El. paštas: [tremtinys@erdves.lt](mailto:tremtinys@erdves.lt), LPKTS puslapis interne: <http://www.lpkts.lt>  
Įmonės kodas 3000 32645. Ats./sask. AB "Vilniaus bankas", kodas 70440, Nr.LT18 70440600 0425 8365.  
Spausdino spaustuvė UAB "Rinkos aikštė", Josvainių g. 41, Kėdainiai  
Offsetinė spauda 4 sp. lankai. Tiražas 3830. Užs. Nr.

Kaina 1,30 Lt

Redakcija pasiliauka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.